

TRADICIÓ I MODERNITAT
DE LA POESIA DE
GABRIEL FERRATER

NÚRIA PERPINYÀ FILELLA

[Donat el contingut bibliogràfic d'aquest capítol, no uso la convenció de l'*op. cit.* en les obres que han estat citades anteriorment en aquest estudi]

1. MACIÀ, X., PERPINYA, N., *La poesia de Gabriel Ferrater*, ed. 62, Barcelona, 1966. Per raons obvies, m'abstinc de tot comentari sobre aquest llibre dins aquesta revisió bibliogràfica.
2. ABIG, R., "De nucs pueris de Gabriel Ferrater", *Nous Horitzons*, 4, 1961, ps. 56-57.
3. TERRY, R., "De nucs pueris i Menja't una cana", *Serra d'Or*, novembre 1962, ps. 36-39.
4. CLOTAS, S., "La poesia de Gabriel Ferrater", *Insula*, 211, 1964, p. 12.
5. CASTELLET, J.M., preleg a *Teoria dels cossos*, ed. 62, "Antologia catalana", 21, Barcelona, 1966, ps. 5-11.
6. MARCO, J., "Ètica, medievalisme, erotisme o la poesia de Gabriel Ferrater", *Destino*, 3 setembre 1966.
7. TRIADOU, J., "Un nou tombant de la poesia catalana: Gabriel Ferrater", *Serra d'Or*, gener 1968, ps. 60-61.
8. FAULT, J., "La poesia de Gabriel Ferrater", *Tela-Estel*, 15-11-1968.
9. GOYTISOLD, J.A., *Poetas catalanes contemporanees*, Seix Barral, 1968, ps. 190-191.
10. COLOMINES, J., "Les dones i els dies", *Serra d'Or*, març 1970, p. 49. Al *Serra d'Or*, 117, 1969 Colomines publica el poema de Ferrater "Cadaqués").
11. IMBERECHTS, A., *Gabriel Ferrater. Poème inachevé*, Tesi de llicenciatura, Louvain, 1970. Aquesta traducció i l'aparat de notes el publicarà més tard

inabrechs amb el nom de William Cliff (CLIFF, W., *Gabriel Ferrater. Poème Inachevé*, Erceé, Bruxelles, 1985). En aquesta darrera obra desapareix, però, l'estudi introductori -només hi ha una brevíssima presentació de la poètica *antivoyant* de Ferrater- i s'hi afegeix una presentació biogràfica en vers (un pastix (sense puntuar) de "Poema inacabat") en què els trets essencials del mite Ferrater hi són del tot presents.

12. *Ibidem*, p. 111.

13. FUSTER, J., "Gabriel Ferrater", *Literatura catalana contemporània*, Curial, Barcelona, 1971.

14. CARANDELL, J.M., "Hombre incabado", *Tele/Expres*, 1 maig 1972.

15. GARCIA-SOLER, J., "En la muerte de Gabriel Ferrater", *La Vanguardia*, 2 maig 1972.

16. ROIG, M., "Tinc història prop. En tinc 'astic'", *Tele/expres*, 3 maig 1972.

17. VALLVERDU, F., "En la muerte de un humanista. Gabriel Ferrater (1922-1972)", *El Correo Catalan*, 4 maig 1972.

18. "Hace un par de años, Ferrater promovió un seminario de lingüística, al que gustaba etiquetar de "Cercle Lingüístic de Barcelona". Cuando los que participábamos en él nos sonreíamos ante la "boutade" -que asociaba el nombre con el del prestigioso e histórico Círculo Lingüístico de Praga-, él solía replicar: "Al capdavant els problemes i els objectius d'ells eren voits semblants als nostres. D'una banda, es proposaven de despullar el trenc d'ingerències estranyes (en el seu cas de l'alemany), però, d'altra banda, també volien combatre les

tendències hiperpuristes i arcaïtzants que entrebancaven el desenvolupament normal de la seva llengua", *Ibiden*.

19. CRUSET, J., "Poesia històrica", *Ibiden*.

20. VAZQUEZ MONTALBAN, M., "En la muerte de Gabriel Ferrater", *Triunfo*, 13 maig 1972.

21. SAGARRA, J., "Gabriel", *Tele/Expres*, 1 maig 1972.

22. GIMFERRER, P., "En la muerte de Gabriel Ferrater", *Destino*, 6 maig 1972.

23. CASTELLET, J.M., "Memoria de Gabriel Ferrater", *la Vanguardia*, 20 maig 1972.

24. MORA, V., "La muerte de los poetas", *Tele/expres*, 3 maig 1972.

25. cf. nota 22 de l'apèndix VI. 2.

26. AMORÓS, X., "El Gabriel Ferrater de Reus", *Serra d'Or*, juny 1972, ps. 14-15.

27. MURGADES, J., "El mestre", *Ibiden*, ps. 29-30.

28. ARGENTE, J.A., "Comentaris a la seva obra lingüística", *Ibiden*, ps. 27-28.

29. Aquest era precisament el tema de la tesina que estava preparant però de què, segons m'informa Joan Ferraté només se'n va trobar un petit fitxer lèxic.

30. CASTELLET, J.M., "Alguns aspectes de la seva poesia", *Ibiden*, ps. 23-25.

31. MOIX, T., "La mort d'en Ferrater", *Ibiden*, p. 30.

32. TRIADÓ, J., "Independència de Gabriel Ferrater", *Ibiden*, p. 22.

33. RIERA, I., "Gabriel Ferrater. Poeta i mestre. Una presència enyorada", *Orifloma*, juliol-agost 1972, ps. 24-25.

34. "(és covard de "circumstàncies atenuants" ens permetran d'excusar els actes de Gabriel Ferrater: més val acceptar-lo (o condemnar-lo) tal com van ésser, sense fer-los passar pel sedàs de la nostra "pietat")", *Ibídem*, p. 24.
35. MOLAS, J., "Els assaigs de Gabriel Ferrater I, II", *Serra d'Or*, novembre i desembre 1972, ps. 37-38 i 77-79.
36. BONET, E., "Notícia sobre algunes recerques lingüístiques de Gabriel Ferrater", *Serra d'Or*, juliol 1973, ps. 27-28.
37. cf. nota 18 de l'apèndix VI. 2.
38. TERRY, A., "El sentit d'una vida", *Revista del Centro de Lectura*, 257, abril 1974, ps. 2-4.
39. CABRÉ, R., "Poema inacabat: esbós de lectura", *Ibídem*, ps. 11-13.
40. Vegem el moment on apareix l'insigne error: "Aquesta influència és perfectament lògica si tenim present que Ferrater idolatrà Caner i el veié sempre superior a Riba. La seva genialitat feia que no li satisfés l'intel·lecte laboriós i erudit de Riba [17]. En canvi Caner, més vital, li provocà sempre una admiració sense reserves", *Ibídem*, p. 11.
41. MALLAFRÉ, J., "Apropament, ni que sigui provisional, a un esbós de biografia de l'agònic", *Ibídem*, ps. 14-15.
42. VERDES, P., "Acotacions a la vandra", *Ibídem*, p. 5.
43. OLIVA, S., "Bases per a un estudi de la mètrica. Comentari a unes idees tèriques de Gabriel Ferrater", *Els Marges*, 1, 1974, ps. 100-103.
44. GIL DE BIEDMA, J., *Diario de un artista seriamente enfermo*, Lumen, 1974.
45. GRILLI, G., "Ritratti Critici di Contemporanei. Gabriel Ferrater", *Belfagor*, XXX, II, Firenze, C.E.Leo, 1975, ps. 177-199.

46. PONT, J., "La poesia de Gabriel Ferrater", *Insula*, 349, 1975, p. 3.
47. "Este anecdotismo històric -con la consegüente repulsa hacia lo cotidiano y más directamente hacia el elemento urbano ("A l'inrevés") tan manifiesto en su primer libro y en especial en su extraordinario poema "In memoria", (...)", *Ibídem*.
48. *Una lleu sorra. Recull de treballs en memòria de Gabriel Ferrater*, ed.62, "Ciència Fonamental i aplicada", maig 1975.
49. FOIX, J.V., "Una tarda de diumenge amb en Ferrater", *Ibídem*, ps. 11-15.
50. BARRAL, C., *Años de penitencia. Memorias I*, Alianza, 1975.
51. BARRAL, C., *Los años sin excusa. Memorias II*, Barral, 1978.
52. Cf. La polèmica entre Joan Ferraté i Xavier Folch mantinguda en el diari *El País* al juny de 1986.
53. CASTELLET, J.M., "Breu història de la revista *Laye*", *L'Avenc*, 6, 1977, ps. 46-47.
54. GOMIS, R., "Gabriel Ferrater. Esbós d'una biografia juvenil", *Serra d'Or*, 213, juny 1977, ps. 33-36.
55. TUGUÉS, A., "Gabriel Ferrater: la palabra en busca del tiempo", *Hora de poesia*, 14, març/abril 1978.
56. SERVIA, J.M., *Gabriel Ferrater. Reportatge en el record*, Pòrtic, "Llibres de butxaca", 1978.
57. BROCH, A., "Sobre literatura per G.Ferrater", *Serra d'Or*, desembre 1979, p.69.
58. OLIVA, S., "Les dones i els homes", *Avui*, 18 novembre 1979.

59. JORDAN, B., "L'ayre: els intel·lectuals i el compromís", *Els Marges*, 17, 1979, ps. 3-26.
60. ROSENTHAL, D.H., "Dos poetes catalans dels anys seixanta: Vicent A. Estellés i Gabriel Ferrater", *Actes del Primer Col·loqui d'Estudis Catalans a Nord-Amèrica*, P. Abadia Montserrat, 1979, ps. 291-301.
61. TERRY, A., próleg a FERRATER, G., *Mujeres y días de Gabriel Ferrater*, Seix Barral, 1979, ps. 9-52.
62. MARCO, J., PONT, J., "El mestratge de Gabriel Ferrater", *La nova poesia catalana*, ed. 62, 1980, ps. 26-32.
63. CAPECCHI, L., "El diàleg humà de Gabriel Ferrater", *Insula*, 404-405, juliol/agost 1980, ps. 28-29.
64. ORTIN, M., "Anotacions a la lectura d'un poema de Gabriel Ferrater", *Quart Creixent*, 1, 1980.
65. SULLA, E., "Sobre la crítica literària de Gabriel Ferrater", *Els Marges*, 18-19, gener/maig 1980, ps. 114-115.
66. SULLA, E., "La poesia catalana jove: una alternativa al realisme", *op. cit.*.
67. ARGENTE, J.A., "Sobre el llenguatge de Ferrater", *Avui*, 25 octubre 1981, p. 21.
68. *cf.* nota 124 del capítol III. 1, 2.
69. OLLER, D., "Pensar més", 1981 (recollit sense especificació de lloc d'edició original a *La construcció del sentit*, Empúries, 1986, ps. 133-136).
70. *cf.* nota 20 de l'apèndix VI. 2.

71. VALVERDE, J.M., "G. Ferrater: l'experiència de traduir-lo", *Faig*, 16, març 1982, ps. 18-19.
72. CASTELLET, J.M., "Gabriel Ferrater", *Ibídem*, ps. 21-25.
73. CABRÉ, R., "Les dones i els dies: notes de lectura", *Ibídem*, ps. 27-33.
74. BADIA, J., "Gabriel Ferrater i la G.E.C.", *Ibídem*, ps. 37-40.
75. Les entrades que aporta el buidat de Joan Badia fan referència a la lingüística (a més a més de la de *Baudelaire* i *Les flors del mal*) i són: *aglutinant, aillant, amalgama, ambigüitat, anàfora, anàlisi, analític, analogia, analogista, antimentalisme, apel·latiu, arbitrari, arbre (derivació d'una frase), arbre (genealògic de les llengües), argot, Arnauld, artificial, Ascoli, asemàntic, asintàctic, associació, associatiu, atemàtic, base, Baudouin de Courtenay, Bazell, Blauzée, Benveniste, Bloomfield, Boas, Scpp, Bréal, Brendal, Brugmann, cadena, capacitat, cas, català (l'estructura morfològica, formació dels mots, l'estructura sintàctica), Chomsky, cicle, comparatisme, concessiu, conjugació, consecutiu, constituent, convertit, coordinació, copulatiu, doblat, lingüística. Però, com dic, aquest inventari és incomplet perquè manca afegir les entrades dels volums 5, 6, 9 i 12.*
76. M.A.Cullà, col·laboradora de la G.E.C., en una carta que m'ha estat adreçada l'11 de febrer de 1988.
77. ZQUIERDO, L., "L'erotisme, tret decisiu a la poesia de Gabriel Ferrater", *El Món*, 3 setembre 1982, p. 29.
78. ALBERTI, J., "Gabriel Ferrater en flash-back", *Reduccions*, 15, gener 1982, ps. 86-90.

79. BONET, L., "Gabriel Ferrater y la búsqueda de un nuevo lenguaje crítico", *Insula*, 425, abril 1982, ps. 1 i 10.
80. BONET, L., *Gabriel Ferrater. Entre el arte y la literatura*, P. Universitat de Barcelona, 1983. Bonet deixa entreveure que la poca simpatia amb què A. Tàpies tracta al grup de *Laye* i en concret a Ferrater en les seves memòries (TÀPIES, A., *Memòria personal*, Crítica, 1977) fou, entre altres, perquè Ferrater mai no menciona el seu nom en els seus escrits.
81. MARCO, J., "Gabriel Ferrater com a crític", *El modernisme literari i altres assaigs*, Edhasa, "El punt", Barcelona, 1983, ps. 268-271.
82. BARNILS, R., "Un poema inèdit de Gabriel Ferrater", *El Món*, 29 abril 1983 (cf. nota 19 de l'apèndix VI, 2.)
83. SERRA, D., "La poètica de Gabriel Ferrater", *Patio de Letras / La rosa als llavis*, 4, Revista de filologia i literatura, Universitat de Barcelona, abril 1983.
84. OLLER, D., "Gabriel Ferrater: l'inefable el va temptar", *Serra d'Or*, març 1984.
85. MASCARÓ, J., "Gabriel Ferrater i la tradició lingüística catalana", *Els Marges*, 31, maig 1984, ps. 21-28.
86. "I va entendre -que ja era molt- la teoria de Chomsky, encara que no sigui cert, però, com s'ha afirmat més d'un cop, que introduís la gramàtica generativa al país, i menys a l'estat espanyol. En primer lloc perquè encara resulta dubtós si hi està introduïda (que vol dir, entre altres coses, assimilada i conreada activament); en segon lloc, perquè els pocs que s'hi han dedicat amb un cert rigor professional no són alumnes de Ferrater, sinó que van conèixer la teoria

paral·lelament a ell, per via bibliogràfica i no docent, o són de generacions posteriors.", *Ibidem*, p. 22.

87. TOSQUELLES, F., *Funció poètica i psicoteràpia. Una lectura de "In memoria" de Gabriel Ferrater*, I. Pere Mata, Reus, 1985.

88. Ultra les contínues declaracions de Ferrater contra el psicologisme, el propi Tosquelles reporta una petita anècdota on nò és difícil d'interpretar aquesta mateix enuig -que, naturalment, Tosquelles s'estima més a interpretar com a "por"- i la poca simpatia per acceptar una nova coneixença pel simple fet del compatriotisme: "L'única vegada que he trobat el Biel, fou a la Universitat de Prada (...) Vaig admirar la precisió d'allò que explicava i li vaig dir que en el nostre ofici de psiquiatre, també les problemàtiques lingüístiques tenien una gran importància, i que jo mateix era de Reus. Vaig fer un mal negoci amb això. El Biel se'm va "esmunyir" i no l'he vist mai més. No sé si tenia pressa o si encara tenia por", *Ibidem*, p. 133.

89. AMORÓS, X., pròtic a TOSQUELLES, F., *Ibidem*, ps. 11-13.

90. CABRÉ, L., ORTIN, M., "El son de dos poetas (Apunt sobre Josep Carner i Gabriel Ferrater)", *Faig*, 23-24, maig 1985, ps. 49-55.

91. GIL DE BIEDNA, J., "La imitación como mediación, o de la Edad Media. Sobre Gabriel Ferrater y algunos poemas míos, a propósito de poesía medieval", *Edad Media y Literatura contemporánea*, Trieste, Madrid, 1985, ps. 59-87.

92. cf. nota 20 de l'apèndix VI. 2.

93. GRILLI, G., "Gabriel Ferrater lettore di Carles Riba", *AION-SR*, XXVII, 1985, ps. 117-129.

94. En la nota 2 Grilli fa referència al llibre de Valerià Bonet, *Las ideas estéticas de Gabriel Ferrater* publicat pel Servei de Publicacions Univ. Barcelona l'any 1983, però el títol de l'obra és en realitat: Laureano Bonet, *Gabriel Ferrater. Entre el arte y la literatura*, Univ. Barcelona, 1983.

95. GRILLI, G., "Ferrateriana", *Actes del VIII. col·loqui internacional de llengua i literatura catalanes*, P. Abadia Montserrat, 1986, 291-320.

96. GRILLI, G., "Gabriel Ferrater, encara", *El País*, "Quadern", 14 setembre 1986. Hom pot sorprendre's per no veure citat en aquest repertori bibliogràfic la *Ferrateriana* de G. Grilli de 1987 (ed. 62). No ho està per una raó ben simple: Aquest llibre no és sinó un *collage* realitzat amb les traduccions de l'article de 1975 de *Belfagor* i del de 1985 a *AIGW-SR* i amb la ponència al VIII Col·loqui de Llengua i Literatura catalanes publicada un any abans, la qual cosa feia del tot innecessària la seva republicació. Només les traduccions podrien ser justificades sempre i quan anessin acompanyades de material inèdit puix que elles per si mateixes no donen el "gruix" de pàgines necessàries que un editor exigeix per a un llibre -i ni tan sols per a la col·lecció en què ha aparegut i és per això que "calen" les trenta-vuit pàgines de la ponència- o bé s'hagués triat altres canals més adients per donar-les a conèixer al públic català (per exemple, una publicació periòdica). I potser el que resulta encara més insatisfactori és que la revisió bibliogràfica exposada a Salou l'any 1985 no hagi estat posada al dia la qual cosa li resta gran part de la seva validesa. Per exemple, no fer referència a les aportacions de D. Oller a la comprensió de l'obra ferrateriana no queda excusat dient que *La construcció del sentit* acaba tot just d'aparèixer puix que allí es recullen articles de data anterior (del 81, 84 i del 86). En

definitiva, aquest llibre no representa cap nova lectura de Ferrater sinó que és fruit d'una clara maniobra comercial. Amb aquesta crítica no estic condemnant la pràctica habitual en els nostres dies de reunir articles esparsos en un sol llibre -com s'ha fet sense anar més lluny amb Ferrater-, pràctica que trobo aconsellable quan es tracta d'una gran quantitat d'articles escampats en publicats periòdiques diverses i durant un període de temps més o menys llarg. No és aquest el cas que ens ocupa.

97. OLLER, D., "La veu és un altre", *Saber*, 9, maig/juny 1986, ps. 53-57. Cf. també l'interessant comentari que fa del poema "A través dels temperaments" acarant-lo amb el poema "Correspondances" de Baudelaire a què heu fet referència en un altre moment d'aquest estudi (OLLER, D., "Els tres ordres de figuració a la poesia moderna i algunes consideracions sobre la postmoderna", *op. cit.*).

98. OLLER, D., "L'home és el parent de les bèsties", *Saber*, 1, febrer 1986, p. 11.

99. MURGADES, J., pròleg a MACIA, X., FERPINYA, N., *La poesia de Gabriel Ferrater*, *op. cit.*, ps. 11-16.

100. MACIA, X., "Gabriel Ferrater, traduït", *Els Marges*, 35, 1986, ps. 115-116.

101. Jaime Gil de Biedma, *El juego de hacer versos*, *Litoral*, 163-164-165, 1966.

102. GULLÓN, G., ressenya de BONET, L., *Gabriel Ferrater, entre el arte y la literatura*, *Insula*, 470-471, gener/febrer 1986, p. 36.

103. OLIVA, S., "Els papers de Ferrater", *El País*, "Quadern", 229, febrer 1987.

104. *Cartes d'en Gabriel a l'Helena*, *El País*, 248, juny 1987 (cf. nota 2) de l'apèndix VI. 2.).

105. "Gabriel Ferrater tenia el do de convertir qualsevol conversa i qualsevol paper en una cosa que fes goig d'escoltar o de llegir. Era un do que ell cultivava amb gust perquè va ser la seva manera d'estar amb la gent. Tenia la idea, ben respectable, que en les relacions amb els altres no s'hi val a arrepenjar-s'hi, sinó que demanen un esforç perquè no siguin mera promiscuitat i perquè esdevinguin una cosa creativa. D'alguna manera, a l'altre, t'hi havies de donar amb honestetat, que era el mateix que dir amb lucidesa", *Ibidem*.
106. BALLART, P., *et al.*, "El revés d'un teixit. Un procés de lectura col·lectiu", *Serra d'Or*, 329, febrer 1987, ps. 33-35.
107. PONS, I., "Follies de terrats", *Reus-Diari*, 16 abril 1987, p. 11.
108. YLLA-CATALA, J., "Retrat de l'artista adolescent", *El País*, febrer 1987
109. CASTELLET, J.M., "Evocació de Gabriel Ferrater, quinze anys després", *Jocs Florals de Barcelona*, 1987, ps. 79-88.
110. BONET, L., "*Cercano está el mal*, una novela inédita de Gabriel Ferrater", *Insula*, 480, 1987, ps. 1 i 10.
111. BONET, L., "Un cuerpo o dos": El crimen y las Bellas Artes", epíleg a FERRATER, G., MARTÍN, J.M. DE, *Un cuerpo o dos*, Quaderns Crema/ Sirnio, 1987, ps. 189-201.
112. CORNUDELLA, J., Estudi introductor a FERRATER, G., *Vers i Prosa*, E.Ciuaent, 1988, ps. 7-47
113. MARGARIT, J., "Gabriel Ferrater, punt de partida" (*IV Encuentro de Escritores y Críticos de las Lenguas de España*, Astúries, setembre 1988), *El País*, 22-IX-1988.

114. Con per exemple referències a Ferrater con les que es troben al tercer volum de memòries de C. o al llibre de memòries de J.M. Castellet *Els escenaris de la memòria*.
115. Ressenyes sobre estudis sobre Ferrater con la de P. Ballart, "Tornar a Ferrater", *El País*, 12-I-1989.
116. BONET, L., *La revista Laye. Estudio y antología*, Península, Barcelona, 1988.
117. MARGARIT, J., ROVIRA, P., *Poesma inacabado*, Alianza/Gran Enciclopèdia Catalana, Madrid, 1983.

V. CONCLUSIO

TRADICIÓ I MODERNITAT DE LA POESIA DE GABRIEL FERRATER

Deia Gabriel Ferrater que en un escriptor que és un autèntic escriptor tot es trava. Aquesta frase és absolutament aplicable a ell mateix. La síntesi de tradició i modernitat, el pensament analògic-materialista, la concreció formal i la personalització del propi discurs són presents en totes i en cadascuna de les disciplines que conrea. Al costat de la coherència intertextual ferrateriana, el seu discurs poètic se'ns presenta igualment com un sistema altament interconnectat en què cada signe n'interpreta un altre.

Gabriel Ferrater concep la (seva) literatura com un exercici imitatiu i dialògic amb la tradició en què tota nova factura suposa sempre un reajustament del text anterior. Axioma imitatiu que representa l'actitud contrària a la fal·làcia d'originalitat i de *tabula rasa*. La consciència de Ferrater d'aquesta imbricació amb la tradició es revela de forma preclara en la important dimensió metaliterària que presenta la seva poesia: multiplicitat d'intertexts explícits i implícits i constant reflexió sobre l'acte d'escriptura.

I perquè el concepte de tradició no s'oposa al de modernitat, no entrem en contradicció quan afirmem que la poesia de Ferrater és tant un discurs amarat de tradició com un discurs poètic

moderna. La modernitat de *Les dones i els dies* ha d'entendre's en dos sentits distints. D'una banda, entenent la modernitat com una tradició literària més a què es remet Ferrater. D'una altra, entenent la qualitat de moderna com el resultat del procés de reajustament que fa Ferrater de la història literària.

En el primer sentit del terme hem situat en la poesia romàntica l'inici de la literatura moderna. Ferrater manlleua del romanticisme els registres més propers als seus interessos poètics: la ironia com a distanciament; la consciència creativa; la funció dels correlats objectius en què la natura és una déu molt útil de projecció imaginativa; la concreció creativa; el llenguatge *humà* i quotidià de Wordsworth; i, entre altres, el personalisme (irònic) de Byron i Heine. Complementàriament, Ferrater s'allunya de l'estètica romàntica visionària, profètica, grandiloqüent, divinitzadora i de la tradició del mal. De la poesia postromàntica i contemporània Ferrater tria els models continuadors de la línia del romanticisme no visionari i s'aparta del models més tòpicament moderns (la intel·ligibilitat; el fragmentarisme; l'irracionalisme críptic o del *non-sens*; la transgressió lingüística; la totemització de la imatge o de la paraula). Ferrater participa del descrèdit literari contemporani de la natura romàntica i se suma al progressiu avenç de l'urbanisme poètic que neix des de Baudelaire. Tanmateix, Ferrater no renuncia mai als elements naturals com a projecció imaginativa (la projecció harmònica l'atansarà als clàssics i al romanticisme; la desharmònica a la literatura postromàntica). Alhora, ja no trobarem en la poesia de Ferrater l'idolatrie (positiu o negatiu) de la

ciutat. A *Les dones i els dies* la ciutat és marc quotidià d'actuació i matèria disponible per a correlacions imaginatives. Quelcom semblant succeeix amb l'agnosticisme modern. La poesia de Ferrater és una poesia desacralitzada, terrenal, però en ella la reflexió sobre aquesta desacralització ja no hi té cabuda. La desdivinització és en Ferrater un fet (modern) natural totalment assumit i no un fet de candent modernitat.

Si en el primer sentit del terme modern, es troben sovint inadequacions de la poesia de Ferrater respecte als paradigmes establerts per la crítica -degudes en la majoria dels casos a concepcions monolítiques de la modernitat-, en el segon sentit del terme Ferrater és inevitament modern: Gabriel Ferrater és un poeta modern perquè es remet a la tradició i la readapta a noves cojuntures personals i socio-històrico-culturals. Aquest *savoir faire* és seu, però, alhora, el practica, amb més o menys destresa, tot escriptor, ja que tot aquell que escriu és modern i imitatiu per definició, amb la diferència que uns (v.g. Ferrater) en són conscients i d'altres no. Les qualitats d'aquesta modernitat inherent a l'acte d'escriptura són, com deia Baudelaire, les més fugitives i transitòries i seran distintes per a cada època, car cadascuna té uns barems propis del modern i, alhora, cada autor reactualitza de manera personal la tradició. Velles continguts amb noves formes i, de manera més puntual, velles formes per a nous continguts.

Hi ha encara una tercera accepció del terme modern que deriva d'aquest segon: hom és considerat modern quan es remet a models el prou antics el redescobrint dels quals suposa una

novetat. Això és el que succeeix amb el medievalisme de Gabriel Ferrater. La recuperació dels romàntics del món medieval suposà al segle XIX un nou entusiasme. Ferrater aprèn en ells les possibilitats de reactualització (i justificació) de la història. Ara: la lectura de l'edat mitjana dels romàntics no li serveix. En lloc d'allunyar-se del seu enyoradís goticisme com feren la majoria de poetes contemporanis, Ferrater torna a llegir els medievals però des d'un biaix distint. Tanmateix, en tot rebuig existeix sempre una línia de continuïtat i aquesta torna a ésser Wordsworth. Com Wordsworth, Ferrater aprèn de la literatura medieval el control de la distància entre el món i la seva observació, els usos imaginativo-analògics de la natura i la concreció del llenguatge. Una poètica que ell percep de manera molt particular (el realisme maridat amb el formalisme), però que, per molt controvertible que pugui ésser la seva lectura, li serveix per emmirallar-s'hi.

A diferència de la llibertat que té un escriptor per triar-se la pròpia tradició, quan límitem el concepte de tradició al de tradició nacional ens adonem dels determinisme que la tradició lingüístico-literària realitza sobre els seus escriptors. Determinisme que és inversament proporcional al volum i heterogeneïtat de cada tradició. És a dir que la tradició constrenyirà més als escriptors com més migrada i homogènia sigui. La tradició literària catalana pateix d'una triple mancança: un volum baix i poc variat de models a seguir i una qualitat insuficient. En el cas de Ferrater s'acusen la primera defecció i la tercera, però no la segona (la de la varietat) perquè ell conrea la branca amb més

tradicció dins la literatura catalana (la realista) i perquè els seus models poètics no són els més infecunds o/i desconeguts de la història literària catalana (els del XVI, XVII i XVIII), sinó els més fecunds (els medievals). Ferrater hagué de resoldre molt problemes a l'hora de formular la seva poesia i de reajustar els llegats de la pròpia tradició i de les forànies. En aquest sentit, el nestratge de Josep Carner fou del tot central. Ferrater fou continuador de la seva tasca tot i enmotllant-la a les palpitations socials i personals distintes. Ferrater modernitzà la poètica noucentista i li atorgà l'expressió moral-personal de què n'estava més mancada. I, com ells, continuà defugint la inseguretad lingüística, el ruralisme i el subjectivisme decadent.

De la poètica de Gabriel Ferrater cal concloure que les seves factures formals bàsiques són tres: la de *forma narrativa* que atorga intel·ligibilitat al discurs, permet l'amplitud temàtica, tendeix a l'economia del llenguatge, usa materials manllevats d'un ventall ampli de registres (oral/escrit; *sa/vers*) i possibilita la dialèctica entre metre i sintaxi -v.g. els encavalcaments-; la de la *poesia dramàtica* que, amada de relativisme empíric, permet el distanciament i la concreció; i la de la *ironia romàntica* que permet també el relativisme i el distanciament del jo del seu propi discurs mitjançant la funció de simulació, a l'ensens que suposa l'absoluta consciència de l'escriptor del seu propi discurs i que permet tipus de formulació peculiars derivades de l'ampliació del sentit que procura la forma irònica o del tipus de simulació que es pretengui realitzar des de la contenció a la sàtira.

El realisme de *Les dones i els dies* és el resultat d'una sèrie de recursos poètics: conreu d'una poètica materialista com a oposició a l'abtractiva o espiritualista; formulació poètica analògico-materialista terrenal i quotidiana (que usa tant materials urbans com naturals); funció d'emmarcament dels elements deíctics (aquí, ara, tu); i ficció d'un realisme lingüístic creat pels reajustaments bidireccionals entre els registres escrits i parlats. Poètica realista que hem il·lustrat amb el mode de tractament ferraterià del tema amorós, en què Ferrater defuig els platonismes eròtics i la visió noucentista de la dona i usa una complexa varietat de registres realistes (pigmalióisme; tòpic *puer-senex*; pandàric; unicitat; promiscuitat; heterosexualitat; homosexualitat; emmarcacions urbanes; emmarcacions i imageria naturals; i, entre altres, tensió entre amor literari i amor real).

La personalització moral de *Les dones i els dies* també suposa un distanciament molt important respecte a la poètica noucentista i, àdhuc, respecte a la poesia social del moment. Ferrater prefereix la seva expressió personal per damunt d'idees col·lectives. Per sobre dels compromisos socials, Ferrater posa el compromís amb la pròpia vida, per a l'acompliment del qual cal saber i cal triar. I tria també literàriament, no només quan es remet a uns autors concrets o quan decideix usar la forma narrativa, sinó, per exemple, quan posa per sobre del passat el present tot i distanciant-se del lirisme tòpic de la recança pel temps perdut. Tanmateix, Ferrater, que en poesia tendeix a relativitzar sempre -a l'assaig és molt més contundent-, on més relativitza és quan s'acara

amb el problema del temps (v.g. el record és negatiu pel que suposa de negació del present i desvirtualització del passat, i, alhora, és positiu pel que suposa de rebel·lió contra la mort de presents anteriors). Les tensions que apareixen a propòsit del pas del temps són, en bona mesura, transcendibles al fet literari entès com a record desvirtualitzat de la realitat i, alhora, com a món autosuficient desvinculat de la realitat.

La part final del nostre estudi ha consistit en una revisió de la crítica sobre Gabriel Ferrater i la seva obra. La valoració general és negativa ja que en ella domina la provisionalitat i la superficialitat. El volum dels articles publicats ajuden poc o gens a comprendre la poesia de Ferrater, però, tanmateix, poden ésser útils per a l'estudi dels lectors i de la crítica catalana en els darrers vint anys. Les característiques principals del lector-crític tipus de Ferrater són: crítica incentivada per la mort de l'escriptor o per la publicació (pòstuma) d'alguna obra, manca de continuïtat general i article de tall divulgatiu. El tipus de crítica realitzada es distribueix en un (o uns) d'aquests tres pols metodològics: biografisme psicologista que va perdent terreny progressivament però sense arribar a desaparèixer, crítica sociològica molt àgida en els anys seixanta i que desapareix en arribar els vuitanta, i lectura intrínseca de poemes solts que són les que (excepcions de banda) apareixen més tard i que semblen marcar la tendència actual de la crítica ferrateriana.

Deia Robert Langbaum que el major error del *new criticism* havia estat creure que la finalitat de la crítica era entendre el text, quan, de fet, la crítica ha de començar a actuar un cop s'ha entès el text. El raonament de Langbaum es basa en el sil·logisme que he tractat de defugir al llarg d'aquest estudi: la premissa entendre el text és falsa. L'aprehensió d'un text és múltiple i té com a qualitat subetancial la *misunderstanding*. Què és "en veritat" la poesia de Ferrater demana una resposta que ni puc ni vull donar. Serà prou si he aconseguit de crear un discurs demostratiu coherent que hagi estat capaç de formular una percepció de *Les dones i els dies* tan lògica com un sil·logisme però amb uns graus menys de fal·làcia.

VI. APENDIXS

ANOTACIONS AUTÒGRAFES A DA NUCES PUERIS

L'exemplar de *Da nuces pueris* (J. Pedreira, "Les Quatre Estacions", 2, "Els llibres de l'Ossa menor", Barcelona, 1960) anotat per Gabriel Ferrater té dues característiques principals: unes anotacions numèriques en l'index del llibre i, la més important, una sèrie de cites literàries escrites al marge dels poemes.

Els números i els senyals gràfics que apareixen a la *Taula* fan referència a l'ordre en què aparegueren els poemes de *Da nuces pueris* en l'edició conjunta de *Les dones i els dies* de 1968. Aquest fet representa la primera dada fiable per poder afirmar que les anotacions autògrafes van produir-se en algun moment del període que va des de 1960 a 1968, període que s'escurça molt més a partir de la informació subministrada per les dades que veurem tot seguit:

a) Una petita ratlla diagonal apareix sobre els números dels poemes que desaparegueren en l'edició de 1968 (15. "Sacrifici idealista", 21. "Sense amor", 30. "La vida perdurable", 31. "Començaments", 37. "Per celebrar una joventut"). Aquesta dada (i les dues següents) fa ben plausible la fixació de l'escriptura de les notes durant la preparació de l'obra completa, això és entre els anys 1966 i 1968.

b) Un asterisc assenyala els dos poemes que en l'edició de 1966 formaren part del llibre *Menja't una cama* (23. "Le grand soir", 42. "Cambra de la tardor").

c) Uns números situats a l'esquerra dels números corresponents a l'ordre de poemes de l'edició de 1960 fan referència a l'ordre que tingueren aquests poemes en l'edició de 1968, llevat de:

1. El poema 16è. ("Literatura") que no passa a ser el 14è. sinó el 15è.

2. El poema 18è. ("A través dels temperaments") que no passa a ser el 15è. sinó el 14è.

3. El poema 22è. ("Diumenge") que no passa a ser el 21è. sinó el 17è.

4. El poema 33è. ("Petita guerra") que no passa a ser el 29è. sinó el 27è.

5. El poema 36è ("Paisatge amb figures") que no passa a ser el 19è. sinó el 21è.

Presento a continuació els tres tipus d'ordenació prevists per a *Da nuces pueris*: en la primera columna apareixen els números escrits en l'exemplar anotat i que corresponen a un canvi d'ordenació que va ser dut a terme de manera parcial (les excepcions són les que hem esmentat suara); en la segona apareix l'ordenació de l'edició de 1960; i en la tercera l'ordenació definitiva de 1968:

	EDICIÓ DE 1960	EDICIÓ DE 1963
	1. In memoriam	1. In memoriam
	2. Faula primera	2. Faula primera
	3. Faula segona	3. Faula segona
	4. Els jocs	4. Els jocs
18	5. Amistat del braç	5. Floral
19	6. La confiança	6. Punta de dia
	7. El mutilat	7. El mutilat
5	8. Floral	8. Com Faust
6	9. Punta de dia	9. Veus baixes
8	10. Com Faust	10. Primavera
9	11. Veus baixes	11. La platja
10	12. Primavera	12. Mœurs exotiques
11	13. La platja	13. Sobre la catarsi
12	14. Mœurs exotiques	14. A través dels temperaments
	15. Sacrifici idealista	15. Literatura
14	16. Literatura	16. A l'inrevés
13	17. Sobre la catarsi	17. Diumenge
15	18. A través dels temp.	18. Amistat del braç
27	19. Fi del món	19. La confiança
16	20. A l'inrevés	20. A mig mati
	21. Sense amor	21. Paisatge amb figures
21	22. Diumenge	22. Mecànica terrestre
	• 23. Le grand soir	23. Octubre
	24. El secret	24. El secret

	25. Lliçó d'història	25. Lliçó d'història
	26. Temps enrera	26. Temps enrera
22	27. Mecànica terrestre	27. Petita guerra
23	28. Octubre	28. Mala memòria
20	29. A mig matí	29. Fi del món
	30. La vida perdurable	30. La mala missió
	31. Començaments	31. Un pas insegur
28	32. Mala memòria	32. Possent
29	33. Petita guerra	33. Maria
30	34. La mala missió	34. By natural pietat
21	35. Un pas insegur	35. Exeunt personae
19	36. Paisatge amb figures	
	37. Per celebrar una joventut	
32	38. Possent	
33	39. Maria	
34	40. By natural pietat	
35	41. Exeunt personae	
	• 42. Cambra de la tardor	

En resum, en l'edició de 1968 desapareixen cinc poemes i dos continuen formant part com a l'edició del 62 de *Menja't una cama*. Pel que fa a la resta de poemes de *Da nubes pueris*, Ferrater conserva en la seva major part l'ordre de la primera edició o, si més no, llurs relacions de contigüitat. Entre altres, en són excepcions: a) El poema "Paisatge figures" que en l'edició de 1960

ocupava el lloc 36è i era situat entre un altre poema d'afirmació de la natura ("Un pas insegur") i un poema d'homenatge a la joventut que desaparegué ("Per celebrar una joventut"), en un primer moment pensà situar-lo entre "Amistat del braç" (un poema urbà) i "A mig matí" (un poema d'escepticisme vital), però en la versió definitiva del 68 apareix entre "A mig matí" i "Mecànica terrestre" (poemes d'afirmació de la quotidianitat urbana i dels seus protagonistes) tot i ocupant el lloc 21è. Aquesta situació final sembla molt estratègica, ja que d'una banda "Paisatge amb figures" contraresta el desencant del poema al que succeeix ("A mig matí") i, d'altra, queda ratificada la seva afirmació vitalista per "Mecànica terrestre" (el poema posterior) i traslladada al pla de la quotidianitat urbana ; b) El poema de frustració amorosa "Fi del món" que en l'edició de 1960 ocupava el lloc 19è entre "A través dels temperaments" (poema de paròdia literària) i "A l'inrevés" (poema d'una gran intertextualitat), en un primer moment pensà situar-lo entre "Temps enrera" (poema de recreació del passat amorós) i "Mala memòria" (l'oblit d'una relació eròtica del passat), aquesta situació sembla molt més estratègica que no pas la primera i ho és també la de l'edició definitiva del 68 en què el poema apareix entre dos poemes que reflexionen sobre el fenomen del record ("Mala memòria" i "La mala missió").

Una altra característica d'aquesta taula són els divuit números escrits a llapis a l'esquerra del número de la pàgina de molt més difícil interpretació. Els poemes que no van precedits per

aquests números a llapis tenen un petit guió també al costat esquerra del número de la pàgina (llevat dels poemes desapareguts a l'edició de 1968 i els dos que passen a formar part de *Menja't una cama*). La numeració és la següent:

1. In memoriam
2. Els jocs
3. Sobre la catarsi
4. Com Faust
5. Veus baixes
6. Primavera
7. Moeurs exotiques
8. El mutilat
9. A l'inrevés
10. La mala missió
11. Mecànica terrestre
12. Octubre
13. El secret
14. Lliçó d'història
15. Temps enrera
16. Petita guerra
17. By natural piety
18. Exeunt personae

Les hipòtesis interpretatives que presento són les següents -jo m'inclinaria per la primera: és la més versemblant i, a més a més, sembla ser que coincideixen aquests divuit poemes i els

que va triar Gabriel Ferrater en una de les seves darreres lectures poètiques a Sant Cugat durant el curs 1971-1972:

- a) una selecció de divuit poemes ordenats per a una lectura.
- b) un altre possible ordre no conclòs i no dut a terme dels poemes;
- c) una selecció de divuit poemes ordenats per a una nova edició més reduïda de *Da nuces pueris* que no es dugué a terme.
- d) un ordre de preferències de poemes del poeta.
- e) un ordre cronològic no conclòs de dates de realització dels poemes.

Les seixanta-cinc notes que apareixen en els marges dels poemes indiquen la font literària a què remet el poema en qüestió, un vers manllevat, un motiu, etc. Elles donen compte de la variada i profusa intertextualitat de l'obra de Ferrater, així com de la multiplicitat de maneres com és empeltada: des de l'ús d'un adjectiu o d'un ritme fins a la concomitància d'un tema o d'una actitud poètica.

El fet que es trobin referències a obres publicades després de 1960 (any en què es publica *Da nuces pueris*) com el poema de Karl Shapiro "Western Town" (1968) o el de John Betjeman "The canney Amorist" (1966) comporta dos tipus distints d'interpretació, la que afecta a la datació de les notes i la que afecta al procés d'escriptura dels poemes.

Respecte a la fixació cronològica es dedueix que les anotacions han de ser posteriors a 1968 i que, en conseqüència, entrem en contradicció a la data eventual que hem fixat per a les notes de la taula (entre 1966 i 1968). La manera de resoldre-ho podria ésser entinent que els números de la taula i les cites literàries es varen realitzar en anys distints i que, fins i tot podria haver quatre dates d'escriptura distintes de les notes:

Primera (1960-1962) Ferrater fa uns asteriscs a la taula del al seu exemplar de *Da nucs pueris* abans de publicar *Menja't una cama* (1962) per assenyalar els dos poemes de *Da nucs pueris* que passen a formar part d'aquest llibre.

Segona (1966-1968) Ferrater prova una possible ordenació de *Da nucs pueris* de cara a l'ordenació definitiva de *Les dones i els dies*.

Tercera (1968-1972) Ferrater rellegeix *Da nucs pueris* i anota al marge una sèrie de cites.

Quarta (1972 ?) Ferrater escriu a llapis l'ordenació de divuit poemes per a una lectura.

El problema de la datació pot semblar irrellevant pel que afecta als números de la taula, però és molt important a l'hora de tractar d'entendre el sentit de les cites que apareixen al marge dels poemes. Si tenim cites posteriors a 1960 vol dir que com a mínim les que són posteriors no varen actuar en el procés de creació dels poemes. No es tractaria, doncs, d'intertexts empeltats en el moment de l'escriptura sinó d'intertexts introduïts en la lectura. Que intertextos concomitants siguin només els posteriors a 1960 i

que, per contra, els anteriors a 1960 haguessin actuat de forma activitat en la composició és només una hipòtesi. Una altra fóra atorgar la mateixa funció a tots, és a dir, que tots són intertextos suggerits durant la lectura. Aquesta hipòtesi, però, no funciona perquè en els poemes de Ferrater hi ha plagis literals d'alguns textos que cita a les notes. En conseqüència, cal entendre que els intertextos són de distints tipus: alguns actuaren en el moment d'escriptura i d'altres en el de lectura. Classificar les cites per extens en un d'aquests dos paradigmes no és un treball massa fiable. No hi ha problema ni amb els plagis (quasi)literals ni amb els posteriors a 1960, però no es pot determinar si els que són de motius pertanyen a un o altre paradigma. Amb tot, el número de cites que són plagis comprovables és molt superior al número de cites difícilment classificables com a plagis o com a concomitancies. I, encara, caldria afegir la possibilitat d'intertextos que varen actuar de manera inconscient en la redacció dels poemes de què, anys més tard, Ferrater en reconeix el seu origen.

La relació de cites és la següent (figura també el número de la pàgina de l'estudi en què comento l'intertext):

"In Memoriam"

- Kipling, Love of Women situada a la vora dels versos 55-58. Es tracta d'un conte de R. Kipling inclòs en el volum *Many Inventions* de 1893. (cf. pàg. 514).
- King Lear situada a la vora dels versos 70-72. (cf. ps. 695-696).

- Orwell, Homage to Catalonia situada a la vora dels versos 243-245. (cf. pàg. 696).
- Marianne Moore situada a la vora del vers 302. (cf. pàg. 697).

"Els jocs"

- L'equipe, 22-5-58 situada a la vora dels versos 17-19 en què apareix una cita de la revista esportiva.
- Galdós, Fortunata...: situada a la vora dels versos 54-56. (cf. pàg. 509).
- Yeats, A Prayer for My Daughter:

"An intellectual hatred is the worst...

For arrogance and hatred are the wares

Pedaled in the thoroughfares..."

Versos que es relacionen amb els versos 63-65 d'"Els jocs". (cf. pàg. 783).

"El mutilat"

- Carner, Magda. (cf. ps. 378-379).
- Betjeman, The Cokney Amorist. (cf. ps. 378-379).
- Ritme de Brassens (cf. pàg. 378).
- Supervielle, en el to, (cf. pàg. 378).

"Punta de dia"

- Rilke, potser situada a la vora dels versos 7-9.
- Hopkins, pel ritme. (cf. pàg. 91).

"Veus baixes"

- Brecht ?.

"Primavera"

- Influència d'Auden (i Freud darrera) (cf. pàg. 483).
- Graves, Nature's Lineaments (cf. pàg. 483).

"La platja"

- Yeats, The Second Coming. (cf. ps. 519-52.).
- Hugo: "Une de ces beautés dont le soleil déjeune...", (cf. ps. 519-520).
- Vargas Vila: "La niña es tan blanca que
cuando hay sol no se la ve".
(cf. ps. 519-520).

"Mœurs exotiques"

- Freud situada a la vora del primer vers. (cf. pàg. 111).
- Dickens situada a la vora dels versos 3-4. (cf. pàg. 483 i pàg. 541).
- Hugo: "Les vierges ont un chic qui les fait épouser". (cf. pàg. 483 i pàg. 541).

"Literatura"

- Wyndham Lewis, One-Way Song. (cf. pàg. 125).
- Carner, El mol·lusc inspirat. (cf. pàg. 125).

"Sobre la catarsi"

- March: "La carn vol carn...". (cf. pàg. 112).

"A través dels temperaments"

- Zola, (cf. pàg. 111).

"Fi del món"

- Frost situada a la vora dels versos 6-8.

"A l'inrevés"

- Gil de Sicília, (cf. pàg. 122 i ss.).
- Frost situada a la vora dels versos 5-6, (cf. pàg. 122 i ss.).
- Cocteau, "Le lit d'où notre corps à deux têtes s'allonge,

Par quatre pieds fini." (Elain-Châtin)

Versos que es relacionen amb els versos 7-8 de Ferrater. (cf. pàg 122 i ss.).

- Pintura sienesa situada a la vora dels vers 10. (cf. pàg. 122 i ss.).

"Diumenge"

- Elliot, Prufrock situada a la vora dels versos 20-24. (cf. ps. 484-485).

"Le grand soir"

- Shapiro, Western Town:

"Tomorrow,

Somewhere, a city will take the train apart"

Situada a la vora dels versos 20-22. (cf. pàg. 705).

- Benn, Der junge Sebberl

"Zhen nacàte, rote Heiden tanzten um den Bau..."

(cf. pàg. 705).

"El secret"

- Rèplica a Jaime Gil, Canción para ese día. (cf. ps. 705-706).

- Ritme de Guillén:

"Està lloviendo aun de los llovidos

castaños..."

Versos situats a la vora del primer vers d'aquest poema. (cf. pàg. 707).

"Lliçó d'història"

- Montherlant. (cf. pàg. 698 i ss.).

- Aragon: *"A Sainte-Marthe. Un général..."*

...L'ennemi dans l'ombre se repose,

On nous a dit ce soir que Paris s'est rendu."

(cf. ps. 700-701).

"Temps enrera"

- Casanova situada a la vora del vers 24.

"A mig matí"

- Hardy, Coming Up Oxford Street:

...the same warn god explores

...problems with chymists' bottles

Profound as Aristotle's..."

(cf. pàg. 516 i pàg. 711).

- "Tu l'has voulu, George Dandin". Cita relacionada amb els versos 12-13 d'aquest poema. (cf. pàg. 551).

"La vida perdurable"

- Matisse, (cf. pàg. 949).

- E.A. Robinson situada a la vora dels versos 4-7.

"Mala memòria"

- Ruben Darío situada a la vora del vers 15. (cf. pàg. 728).

- Kavafis. (cf. pàg. 728).

"Petita guerra"

- Unamuno:

"Corral de muertos, entre pobres tapias..."

Situada a la vora dels versos 35-37. (cf. pàg. 703).

- Herbert Read o Kenneth Clark ("color emblemàtic") (cf. ps. 702-703)

"La mala missió"

- Vinyoli situada a la vora dels vers 4.

- Romance de Doña Alda. (cf. pàg. 723).

- Narvell

"Like Mexique

paintings, all the plumes"

(cf. pàg. 724).

- Narvell

"But grasshoppers

are giants there"

(cf. pàg. 724).

- Freud. (cf. pàg. 721 i pàg. 723).

- Frost, Directive. (cf. ps. 724-725).

- Coleridge, Kubla Khan. (cf. pàg. 725).

- Carner: L'heroi en el desert

("Font dins un antre verdejant i bru").

(cf. pàg. 726).

"Un pas insegur"

- Favese. (cf. pàg. 520).

"Paisatge amb figures"

- Gil de Biedma situada a la vora dels versos 9-10. (cf. pàg. 485).

"Posseit"

- Thomas Hood situada a la vora dels versos 1-3. (cf. pàg. 628).

"By natural piety"

- Vicent Andrés, "Oh Diamant del cap banyat!" situada a la vora del segon vers.
- Freud situada a la vora dels versos 35-37.
- Apollinaire:

"...les maisons

Onde ouverte de la Mer Rouge"

(cf. pág. 486).

- Betjeman, *Myfanwy at Oxford*. (cf. pág. 784).

"Exeunt personae"

- Rilke situada a la vora del vers 15.
- Baudelaire: "Mère des souvenirs, maitresse des maitresses...". (cf. pág. 460).

"Cambra de la tardor"

- Apollinaire:

"Comme la vie est lente

Et comme l'espérance est violente"

(cf. pág. 632).

L'edició d'aquest llibre de
GABRIEL FERRATER
DA NUCES PUERIS
 amb un frontispici dibuixat
 pe: Garcia-Llort, consta de
 50 exemplars en paper de fil
 i 350 ers. en paper d'edició.

O. M. Dep. Legal: B. 9998 - 1960
 FRONTIS, S. L. - BARCELONA

TAULA

	PÀG.
1. IN MEMORIAM	11
2. FAULA PRIMERA	22
3. FAULA SEGONA	24
4. ELS JOCS	27
18 5. AMISTAT DEL BRÀÇ	30
19 6. LA CONFIDÈNCIA	31
7. EL MUTILAT	32
5 8. FLORAL	34
6 9. PUNTA DE DIA	35
8 10. COM FAUST	36
9 11. VEUS BAIXES	37
10 12. PRIMAVERA	38
11 13. LA PLATJA	39
12 14. MOEURS EXOTIQUES	40
~~15~~ 15. SACRIFICI IDEALISTA	41
14 16. LITERATURA	42
13 17. SOBRE LA CATARSI	43
15 18. A TRAVÉS DELS TEMPERAMENTS	44
27 19. FI DEL MÓN	45
16 20. A L'INREVÉS	46
~~21~~ 21. SENSE AMOR	47
21 22. DRIMENGE	48
~~22~~ 23. LE GRAND SOIR	49
24. EL SECRET	50
25. LLIÇÓ D'HISTÒRIA	51
26. TEMPS ENRERA	52
22 27. MECÀNICA TERRESTRE	54
23 28. OCTUBRE	55
20 29. A MIG MATÍ	56

	30.	LA VIDA PERDURABLE	57
	31.	COMENÇAMENTS	58
28	32.	MALA MEMÒRIA	59
29	33.	PETITA GUERRA	60
30	34.	LA MALA MISSIÓ	62
31	35.	UN PAS INSEGUR	63
17	36.	PAISATGE AMB FIGURES	64
	37.	PER CELEBRAR UNA JOVENTUT	65
32	38.	POSSEÏT	66
33	39.	MARIA	67
34	40.	BY NATURAL PIETY	68
35	41.	EXEUNT PERSONAE	70
	42.	CAMBRA DE LA TARDOR	71
		<i>Vaig néixer...</i>	73

IN MEMORIAM

QUAN va esclatar la guerra, jo tenia catorze anys i dos mesos. De moment no em va fer gaire efecte. El cap m'anava tot ple d'una altra cosa, que ara encara jutjo més important. Vaig descobrir *Les Fleurs du Mal*, i això volia dir la poesia, certament, però hi ha una altra cosa, que no sé com dir-ne i és la que compta. La revolta? No. Així en deia aleshores. Ajaçut dins d'un avellaner, al cor d'una rosa de fulles moixes i molt verdes, com pells d'eruga escorxada, allí, ajaçat a l'entreuix del món, m'espesseïa de revolta feliç, mentre el país espetegava de revolta i contra-revolta, no sé si feliç, però més revolta, que no pas jo. La vida moral? S'hi acostava, però és massa ambigu. Potser el terme millor és el d'egoïsmes, i és millor recordar que als catorze anys hem de mudar de primera persona: ja ens estremy el plural, l'exercici de l'estilita singular, la nàusea de l'enfilat a dalt de si mateix, ens sembla un bon programa pel futur. Després vénen els anys, i feliçment també s'allunyen, i se'ns va cansant la mà que acaricia el front tossut de l'anyell íntim, i ve que adoptem aquest plural, no sé si de modestia,

que renunciava al singular, se'n deixa,
però agraint-lo i premiant-lo. Prou.

Acabades les vacances, si,
vaig veure que al meu món algú li havia
fet una cara nova. Sang i foc.
No em semblaven horribles, però eren
la sang i el foc de sempre. El meu col·legi
de capellans el van cremar, i el Guiu,
que era el sergent que ens feia fer gimnàstica
premilitar, i l'odiàvem tots
(torno al plural primer, perquè la vida
regredeix sempre), el Guiu havia estat
assassinat a trets, i ens van contar
que havia costat molt, perquè portava
cota de malla sota la disfressa
de velleta pagesa, i al cistell,
sota els ous, hi amagava tres granades.
El van matar al racó de la placeta
d'Hèrcules, al costat de l'Institut,
que és on sortíem entre dues classes,
i no recordo que el lloc ens semblés
marcat de cap manera, ni volguéssim
trobar en un tronc d'un plàtan una bala
ni cap altra senyal. Quant a la sang,
no cal dir que, potser el dia mateix,
el vent se la va endur: va fer la pols
potser una mica més pesada, res.
Les parets socarrades del col·legi,
no sé si les recordo o si m'ho penso.
No hi vam entrar. Fèiem la muda, i no
trobàvem interès en els parracs
de vella pell. Oloràvem la por
que era l'aroma d'aquella tardor.

Kipling,
Love o' the Man

però ens semblava bona. Era una por
dels grans. Sortíem de la por infantil
i teníem la sort que el món se'ns feia
gnirebé del tot fàcil. Com més por
tenien ells, més lliures ens sentíem.
Era el procés de sempre, i compreníem
obscurament que amb nosaltres la roda
s'accelerava molt. Erem felïços:

King Lear

Ho érem tots junts i ho érem sempre i molt.
Ens van fer sindicat, i el sindicat
ens va donar plaers vius i diversos.
En un pis requisat, que per nosaltres
era un pis ocupat a l'enemic
(no l'enemic oficial, el nostre),
darrera fums de póquer, ens endútem
llibres i mobles, fèiem la barata
de pistoles i bales, saludàvem
a la romana (no per res, els nostres
ens eren més simpàtics, però els altres
tenien més prestigi de malvats),
volíem dur les noies als racons
i com que no en sortíem, neguitosos,
pujàvem i baixàvem pel balcó.
Vam descobrir les putes i el robar.
Robar, ho hauríem vist. Quant als prostíbuls,
se'ns haurien oberts ben aviat
però vam guanyar uns mesos. El primer
bombardeig ens el vam passar al refugi
de ca la Sol, i tots teníem por
que ens hi pleguessin. Molt disminuïts,
els pares eren al poder, encara.
L'isidre va agafar purgacions
el primer de nosaltres, i el seu pare

va triar aquell moment per a comprar-li la bicicleta que tant demanava. Calia que un o altre, cada dia, la hi manllevés, per donar-li una excusa de no fer-la servir. Les bicicletes omplen el meu record del temps aquell. Era el que més robàvem. Ens havíem muntat tot un taller per repintar-les recomponent-les: quadre d'una amb rodes d'una altra, i tubulars d'una altra encara.

No sé com és que un dia que ens havíem dit d'anar a Tamarit, jo no tenia cap bicicleta. Vaig voler llogar-la i vaig trobar tancada la botiga on era conegut. Trucava a cops de punys i peus, i se'm va obrir la porta. No hi havia ningú. Vaig agafar la màquina, i els vaig deixar una nota. L'excursió va ser angoixosa. Un vent sense remissions ens ajupia. I de tornada el vam tenir de cara. Dret damunt dels pedals, com si pugés per una costa dura, m'aguantava clavat i tremolant, sense avançar. I ens vam anar perdent els uns dels altres. L'Agustí i jo vam reposar un temps llarg ajaguts al recer de la cuneta vora els camps que assolaven per a fer-hi un aeròdrom militar. De nit i mig a peu, vam acabar el camí. A les primeres cases, vam trobar una pastisseria oberta. Ens hi vam llançar, i érem nens, érem molt més

nens que no érem, i ens vam deixar caure per terra, i ajaguts al mosaic fresc vam menjar uns pans sortint del forn, ficant-hi tota la cara a dins, folls del plaer d'ésser només fatiga i gana i pes. Tot podia passar, i no em va sorprendre ni l'estrèpit sobtat, els crits i els passos, ni els canons de fusell que m'apuntaven, ni que algú m'aixequés, i m'empenyessin dins d'una furgoneta, ni el meu pare que m'esperava en un local estrany i discutia amb molta gent, i els pares dels meus companys hi eren també, i el meu semblava poc a poc que s'imposava i se m'enduia a casa. L'endemà vaig acabar d'entendre que l'empresa l'havien collectivitzat. Cremat, el comitè ens havia perseguit tota la tarda, per cobrar la màquina que l'amo antic hauria vist potser llogada, però ells no. Per alguns dies els pares nostres se'ns van fer importants.

Robàvem altres coses. Vam tenir força temps la mania dels eslips. Entràvem tots de colla a una botiga, miràvem, regiràvem, no compràvem, i ens firciem camises i jerseis d'eslips. No sé què en fèiem. No m'explico tampoc com és que no ens van descobrir. Més aviat suposo que aleshores anaven sempre marejats, i tots atònits, i potser també perversos, i els reflexos de l'ordre se'ls havien

macat. Els era igual, o els excitava, d'ésser robats. No sabíem sinó que els botiguers se'ns ajeien amb ulls tots igualits, com de dona vençuda pel seu violador. Recordo un dia que vam entrar a can Subietes. Ja hi havíem estat altres cops, i mai no en sortíem de buit. Ens va servir l'amo mateix: ens va posar les capses al taulell, les va obrir, i enretirant-les lluny de les nostres mans, ens va comptar les peces en veu alta. Vam deixar-les sense insistir, i ell les va recomptar. Quan érem fora, ple d'orgull, vaig treure l'eslip que havia pres al primer instant, abans del compte. No era res: l'Albert n'havia pres un altre. Tots dormien, i tot els crepitava a les orelles.

El senyor Subietes va morir assassinat també. Si ara el recordo, veig roba negra i blanca, i algú dins que semblava ben vell. Potser no ho era. Quant al negre, no crec que fos per dol: era un misser, i aleshores anaven negres la gent de missa, i també algun vell elegant, i algun republicà dels de tota la vida. És per catòlic que va anar a la presó el vell Subietes. Va tenir mala sort. Quan era pres, un dia es va aixecar el gran pànic. Eren a Salou. Els italians. Ja havien desembarcat. El comitè de Reus va requisar tres o quatre autocars,

hi van pujar amb els presos que tenien i els van dur a la cuneta. Va ser ràpid: no va durar pas més que aquell perill imaginari. El Ton és un dels xòfers que, requisats amb el seu autocar, van haver d'assistir-hi. Traspalsat, mirava de reüll els condemnats com anaven baixant, i li passaven a frec del seu seient. Els coneixia gairebé tots. El senyor Subietes va veure la revisió del Ton i se'n va compadir. Quan ja baixava, deturant-se un moment, li va posar la mà a l'espatlla, i li va dir: «Ja ho veus, Tonet, com ens hem de veure». Un adust consol. El president del comitè que va manar la saca d'aquell dia, també l'he conegut. Era l'Oliva.

Es de l'Oliva que ara vull parlar. Feia, abans, de porter a la Sala Reus, que és el cine on anàvem els diumenges a embrutar-nos les mans d'amor. Jo no el recordo d'aleshores. Cap imatge sinó vestit de cuir, amb una Luger culatada de fusta clara, molt més llarga que la cuixa, fent-li més d'insignia que d'arma. L'esperit de simbolisme és flor de temps de guerra. Ritualistes ho eren, tant l'Oliva com la seva muller. Van requisar, per viure-hi ells, una casa de rics, però ella de seguida va trobar que no feia per casa de senyors

Orwell,
Homage to
Catalonia

que no hi haguessin cactus. En les plantes grasses, havia après la dona a veure-hi la marca de la vida rica, la petita ombra d'ànima, sota el sol immens del posseir. Aleshores posseïa, i reia, i reien totes, i compraven la vida feta coses, analsment material, mocada d'esperances. Va ser un moment només, dos o tres mesos.

Les *popolane* van anar rient, però sense sorprendre-se'n, rient com sempre. Els venia l'esperança i comprar es feia d'amaigat, i ho feien més aviat els rics. Vam tornar el tomb i fèiem la tornada, poc a poc. L'Oliva i els del comitè, jo els veia sovint que s'espejava a una taula d'algun cafè, corrien pel carrer de pressa, cap a seure i esperar.

Una nit hi va haver un concert d'orquestra. El pare m'hi va prendre, i tremolava tot jo d'impaciència. La música *parfois nous prend comme une mer*, i a mi que em prenia aleshores una mar d'un temps que anava a ser perdut, i es veia perdent-se i desdient-se, m'excitava la idea de donar-me a un altre flux més personal, o almenys sense companys, ni que fos amb el pare. Vam sentir Beethoven i Ravel, i ja no sé on em van derivar, si és que em van prendre. Acabat el concert, van tocar els himnes: himne de Riego, Internacional,

els Segadors i la *Warszawianka* que feia d'himne de la Fai. La gent va aplaudir més els Segadors. L'Oliva no hi estava d'acord, i va cridar no sé què d'un prosceni, que picant de mans, no vam deixar sentir. Mirava les cares que se'n reien, i cridava mut, com la flama, i reïem i aplaudíem, vessant-nos en una aigua. De companys n'èrem després molt amb el pare. Vam anar a prendre cafè al bar del teatre. Parlàvem de política, i em sembla que em semblava que no calia cap revolta (no vull dir en l'ordre polític), i que amb els grans s'hi pot anar de colla. De nit, en un cafè, es pot tenir pare. Va entrar l'Oliva, i ara sé conèixer que li sobraven tres o quatre copes. Sèiem vora la porta, i ens va veure de seguida. Aferrant la gran culata que el devia ajudar a aguantar-se dret, va dir, mirant el pare: «Heu estat vos el responsable». (Tot n'anava ple de responsables, aleshores. Tots n'eren d'alguna cosa, i no sabien ben bé de què, i davant de tota cosa miraven si no es veia algú que en fos més responsable.) El pare el va saber distreure amb quatre frases, i l'Oliva va deixar anar la fusta. Quan, després, el pare l'explicava, aquell diàleg es feia molt més llarg. Jo no entenia que volgués dispersar-ne la concisa

(1) *Marianne Moore*

(2) virtut, però ara sé de què es tractava: de dispersar una boira que la veu no havia traït gens, però que els ulls m'havien deixat veure. Em fascinava, i no li vaig donar el nom que li hauria donat, si hagués passat pels meus. M'hi va passar, un parell de dies després, quan em vaig trobar cara a cara amb l'Oliva pel corredor de ca la Sol. Els nois que anàvem pels prostíbuls, no capiem ben bé com ens trobàvem al reialme nostre de dret, i que els hostes furtius eren ells, ni que fossin pistolers.

L'Oliva el vam perdre de vista, fins sis o set anys després, que el va conèixer la meva mare. Això va ser a Bordeus. Ella era sola a casa. No sé com, ell sabia que allí hi vivien gent del seu poble. Volia algun auxili. Va dir que treballava en una usina dels alemanys, em sembla que a Royan. Un bombardeig havia destruït la fàbrica i el campament anex. L'Oliva, per atzar, es troba a fora, però ho havia perdut tot, la roba i els diners, tot el seu, sinó la vida que se li havia fet estranya, i no n'era ja responsable: els alemanys s'encarregaven del seu nou destí. Potser la meva mare va ser l'última dona que va parlar mai amb l'Oliva que sabia res d'ell. Li va donar unes peces de roba, que ell potser

no va arribar a portar. Dos dies després, un altre bombardeig anglès el va enxampar.

Com que no sóc un argenti de Saint-Germain, la por no em sembla pas que sigui cap gran tema per literar o filosofar. Això sí, de por molts homes n'han tingut, i d'ells cal que també se'n parli. Convé dir que l'Oliva va tenir por, i va fer por a molta gent, al meu pare i a mi no gaire forta, al Ton ja més, i a d'altres tan forta com la seva, o més encara.

PAULA PRIMERA

DAMA Antònia, delicada però imperiosa i carregada de raó, mai no prenia un taxi, car s'havia deixat dir que en els taxis es fan coses de les que ella improvisava expressament: eren uns instruments de l'indecòrum. Tenia també angoixes: se sentia incerta si volia guanyar el cel i córrer el risc que la possessia prop d'Adam i d'Eva, els originadors. El senyor Andreu, fill seu, era prou ric perquè se'n fes presa d'elecció un enèrgic dimoni de migdia. L'atac, sobtat. Les ales nervioses van batre dos segons, i el senyor Andreu, del tot retut, va desitjar el divorci. Les famílies riques i complexes ja se sap com s'imbriquen. Un divorci vol temps. Jutjant que el temps era un seu guany, el rebel se'n va anar a guanyar un estiu a Portugal, amb una mecanògrafa dolça i segurament no posseïda per cap dimoni, però cobejada pel dimoni del senyor Andreu. L'estiu es va acabar, i un dia ja d'hivern el senyor Andreu havia de portar la seva mare a veure un advocat: eren molts dits a toquejar aquell nus que el senyor Andreu provava de desfer. Conduint ell mateix, a l'hora en punt, va arribar a casa de la seva mare.

i no preveia on fóra l'entrebanc. (Tot normal, en un món ben cimentat: cert, però, que d'esclerxes per al cuny líric i personal, se n'obren sempre.)

Cautela, o saber previr? Dama Antònia va preguntar si el cotxe on l'invitaven a pujar, no era pas el de l'estiu. Ho era, i el senyor Andreu (que ja es pot dir que mai no havia d'obtenir el divorci) se'n va tornar, i va canviar de cotxe. No per humilitat va obtemperar ni per cap altre sentiment, que hauria semblat fora de lloc: només correcte i de cor reticent, mentre cremava la injuriada flama de la mare. No reflexia ni combatia, tenia prou equanimitat per saber admetre que es fossin repel·lents aquells dos cossos: l'un, que potser havia estimat el seu, feia molts anys: l'altre, el que ell estimava. Un amor oblidat, res més, i l'altre no sempre recordat. Poc vius tots dos. Com sempre, l'enganyat era el dimoni.

Un dels dimonis, en tot cas. Que d'altres entraven en el joc, no sé deixar de temer-ho, ni oblidar que de dimonis l'infern n'amaga molts, i que en les aigües del més tranquil estany de bones causes dutes a bona fi, s'hi vol mirar una rialla fol·la de llimones — d'emoció entestada i triomfant.

FAULA SEGONA

EN Vilagut, si hem de ser francs, portava moltes hores de vol, i va pensar que tocava la d'aterrar en la pau i el matrimoni. D'amagat (hi havia llaços que en el seu dia es tallarien) va freqüentar les partides i el Liceu. Va ser amable amb les noies, i les mares van ser amables amb ell. Ben aviat va gairebé escollir, o podríem dir que vacil·lava limitadament: dues noies l'atreïen. Era l'una bruna de sol d'hivern reverberat pels pendissos de neu esgarrinxada. No parlava mai gaire, però més per telèfon. De dia, a l'aire lliure, tenia els ulls mig closos, i de nit sabia obrir-los molt, foscos i francs. Ballava molt, però no massa bé, i era perfecta conduint. Les mans, totes vigor, podien fer-se dolces, i en Vilagut s'oblidava mirant-les fent conca per al fruit d'un vas glaçat o arrencant-ne amb els dits, a tires rectes, l'escorça suavíssima del baf. No reia gaire, i semblava que ho fes distreta, i es trigava a descobrir que tenia una altra rialla, fonda i commoguda: tot un cos fet sentiment i auguri d'amistat als altres cossos. Però en els cossos no hi pensava massa, ni la neguitejava que una mà

fos una bestiola suplicant: els animals no són persones, cal tractar-los bé, i no fer-ne gaire cas. L'altra noia era rossa, i no tenia bruna la pell sinó l'estiu. Bevia licors que es prenen sense gel, espessos i condormits com els records d'infància. Però bevia poc, i en Vilagut se sentia inquiet quan era amb ella. no sabia com fer-s'ho per donar-li algun plaer directe i evident. Li agradava cuinar, i era permès de creure que també li agradaria de menjar bé, però tampoc podia portar-la a un restaurant: ella tenia normes estrictes de conducta, fetes d'exclusions. *Hortus conclusus*. Tanques altes, i a dins, tota fresca promesa. Pariava d'un passat remot i llarg (tant s'havia encabir en uns quants anys d'afecte atent), de festes i de ritus segons el calendari, i d'un futur de dehiscència imminent. L'avui li era tot transparent, pura fiuència, i es resistia a fer-lo consistent. Reia com una nena, molt sovint, i de vegades era inoportuna. No ballava sinó en algunes festes privades, poques, però era lleial a la música com als girs del temps. Tenia el cos molt personalitzat i poc amic dels altres cossos, mai distret de les fronteres i distàncies.

En Vilagut trigava a decidir-se, però sabia que es decidiria un dia o altre, i començava a prendre les mesures del cas. Primer, les obres. Vivia en un casal que reclamava reformes decidides. Als amics no sabia parlar-los d'altra cosa. «Aquest envà se'n va a terra, veieu: la cambra del cantó i aquesta en fan una de gran, i obrint un finestral, magnífica pels nens, que els convé sol; la cuina agafarà tota una banda del pati: en una casa, al capdavant, la cuina és el més essencial, llar vol dir això, ja m'enteneu». Passava una setmana, i tot es transformava. «Això serà un saló, no res, molt íntim per rebre-hi els amics, i aquesta cambra petita, del cantó, com feta expressa: aquí una arcada, i tindrem bar, em penso, amb ambient; el mal és el garatge: el cotxe seu, el meu, el gran, tot pren espai: no sé on encabirem la cuina». I així oscil·lava el cor d'en Vilagut, i un batec variava la matèria: la pedra, símbol dòcil a tot mite. Cal dir que es va casar amb la casolana? Sempre l'alcohol més fort s'endurà l'home.

Els jocs

VIVRE en un barri extrem, ens indueix a passejar inquiet, com si volguéssim trobar un racó de certitud, algun sentit més ferm que l'envà de cantell i el munt de bigues menjat per la crosta de pols i pluja vella, i la botiga dels gelats, amb les nenes que patinen pel davant, i són sis per un parell de patins estridents. M'arribo fins al club de tennis Barcelona, que és un club de rics, i vaig mirant els cotxes que s'arregleren a la porta, plens de la voluntat bona d'ésser cotxes de rics: com si diguéssim, de tenir una certa ànima. Hi ha un MG d'esport, del nou model disminuït que no fa gaire vaig llegir que ha estat *let per une certaine couche d'acheteurs qui trouvent les modèles existants trop chers:* i voi dir els rics barcelonins, suposo. Vaig vorejant la tanca. En un cantó hi ha un court mal disposat, on es confinen els nens principiants, i sempre els cauen pilotes fora. Surt el nen, tot ros (i blanc immaculat, car en el joc no hi posa prou convicció). S'esvera quan veu a fora uns garrofers dramàtics i uns nens molt bruts que juguen al futbol tan malament com ell al tennis: més vivament, això sí. Coneix la por i de la porta estant, busca amb els ulls

S'endura, 22.8.83

la pilota, i no deixa el seu recer
fins que l'ha vista. La plega, i se'n torna
corrents, mort de vergonya si ensopega
i s'alça el crit golut de la canalla
que aguaitava una taca de l'albat.

Segueixo passejant, i ara sé on vaig.
Hi ha un altre camp de joc, al pati d'una
fàbrica de productes farmacèutics.
Aqui juguen al bàsquet, al capvespre.
Homes i dones, junts, van allargant
el dia tant com poden, sota els flocs
de grisor el·lúta que s'atapeïx.
No pilotegen de per riure. Riuen
però juguen al bàsquet, i s'entrenen
pel joc d'equip, provant posicions
al camp, i variant-les i lligant-les.
M'agrada de fixar-me en el treball
d'una noia. Massa alta. Du un mallot
de ratlles fines, grogues i vermelles.
No és gaire bona tirant al cistell:
té sort si la pilota se li adorm
a l'anella de ferro, i els instants
s'allarguen. Si cau dins, vençuda,
la noia llança un crit i una rialla:
té la veu aspra, com els grans ocells.
Però combina bé, i té un bon amic
pel joc: qui millor juga de tots ells.
Rep la pilota de la noia, i no
la juga: ella de sobte arrenca a córrer
i rep la bola desmarcada i, justa,
la torna i, just, ell tira suaument.
Jo, com que sóc un doctrinari, ple
d'odis intel·lectuals, no sé deixar

que no vulguin dir res quan es distreuen,
cansats d'empaquetar o d'escriure a màquina.
Si ara me'ls miro i sento simpatia
per ells, vull creure que ells em fan sentit
dins el joc dels sentits que a mi em distreuen
per bé que els tinc molt mal lligats. Vull creure
que els moviments precisos d'aquests cossos
fan un bon precedent, no sé de què.

felicitat, Fortuna... "se"

Yeah, A Prayer for My Daughter.

28

*"An intellectual hatred is the worst...
For arrogance and hatred are the wars
fought in the thoroughfares..."*

AMISTAT DEL BRAÇ

EL metro enava ple. Jo m'agafava
al barrot niquelat vora la porta.
Tenia el braç tibet, i tolerava
aquell pes tebi, persistent, a l'avantbraç.
Quedàvem poca gent quan vaig girar-me.
Era molt jove. Lletja i pobra, descarnada,
com una prima cabra mogrebina
que premia amb el front, tancan' els ulls,
abalanzada per tota carència,
un braç encara de ningú, lliure i promiscu,
i no veia que ja algú es repreneia
i s'isolava al seu davant. Jo, massa jove
també, no havia après a reconèixer-me
en l'acceptació més que en la tria.
Vaig abandonar el braç, que no fos meu,
i no els vaig mirar més, anguniat
fins a l'estació, i el súbit trenc
d'una corda del cello, la més baixa.

LA CONFIDÈNCIA

LA nit no ha deixat llum sinó en els trossos
de gel, que ens repartim i no bevem.
Ens ho farà saber. Fins a la fi
ho hem de saber: com la van violar,
i el corredor del col·legi es tornava
un uad de pedres seques, i els voltors
explotaven, enlaire, com les gotes
de gasolina en els pistons. Hi ha qui
sap sofrir més que els altres. Tots voldríem
sentir-nos fins i junts, fer-nos un feix
de joncs, i arrecerar les blanques mèdules *mèdul·les*
sota molta frescor. Però n'hi ha un
que sofreix més, fins que aixeca el gosset
i l'hi tira a la cara, i ella es vessa
per terra, mollament. Un toll rodó
de bava i pietat d'ella mateixa.
I no hi podem fer res. Hem d'esperar
que algú proposi que ens n'anem.

EL MUTILAT

Jo sé que no t'estimes.
No ho diguis a ningú.
Tots tres, si te ens ajudes,
guardarem el secret.
Que ningú més no vegi
allò que hem vist tu i jo.
De la gent i les coses
que us han estat amics,
ell se n'amagarà.
No tornarà al cafè
que és fet per a esperar-te.
Vindran mesos amb erra:
serà lluny de les taules
de marbre, on us servien
les ostres i el vi blanc.
En els dies de pluja
no mirarà l'asfalt
on us havieu vist
quan no es trobaven taxis
i havieu d'anar a peu.
No obrirà més els llibres
que li han parlat de tu:
ignorarà què diuen
quan no parlen de tu.
I sobretot, hi pots
comptar, ni a tu ni a mi
no ens farà saber on para.
S'anirà confinant
dins de terres llunyanes.
Caminarà per boscos
foscos. No el sobtarà

l'atzagaia de llum
de la nostra memòria.
I quan sigui tan lluny
que mig el creguem mort,
podrem recordar i dir
que no te l'estimaves.
No ens farà cap angúnia
de veure com li manques.
Serà com un espectre
sense vida ni pena.
Com la foto macabra
d'una *Gueule Cassée*,
que orna un aparador
i no ens fa cap efecte.
Per ara, no ho diguem:
no traspallem la gent
mostrant-los la ferida
sagnant i purulenta.
Donem-li temps i oblit.
Callem, fins que ningú,
ni jo mateix, no el pugui
confondre encara amb mi.

Carnar, Magim

Botjeman, The Cockney Anorist

Ritme de Brussens

Supervielle, en el to

FLORAL

LA primavera del cinquanta-dos, les noies portaven bruses blanques i rebeques verdes, i pel carrer sentíem el fresseig precipitat de flors i fulles on s'amaguen els negres cuirs de l'ametller. Vaig fer trenta anys, que també em semblen prematurs. Però cap vent no en fa justícia. Romanen, inconvinents i eixuts, sota cada any que va venint per recobrir l'edat distreta, el blanc atònit i el verd aspre, i aquell ventet menut pels llargs carrers de noies flors i fulles, el record que se me'n va, de tan confús, cap al futur, se'm fa desig, i la memòria em verdeja.

PUNTA DE DIA

LA nit que se me'n va, una altra nit, i l'ala d'un immens avió caigut s'ha interposat entre aquell blau espès i la finestra, i dubto si és un verd tenuíssim o si és plata, freda com la insistent finor del bisturi que esquinça l'úter amb la imposició de l'excessiva vida, o també la llum mateixa, quan clivella la mà del nen que es cansa de fer força per irritar els seus germans, sent veure que els amaga no se sap què de valuós, i va afuixant la presa, i sé que res no en sortirà que no fos ahir en mi desconsoladament, i em fa fred de mirar-me un dia més, pinyol tot sativat, pelat de polpa, fora nit.

filles, poder

Hoplino, pel ritme

COM FAUST

Qui no l'haurà invocat? Una sortida.
I encara que no l'única, si que era
la del rendiment òptim, la brillant.
Ens ho vendria tot, coses i coses,
i pagariem amb un tot blocat
que ningú no ens descompta, en aquest món
on mai ell no respon.

Però, si un dia
comparegués? No ens trobariem l'ànima
rica, negociable a la menuda?

VEUS BAIRES

UNA d'aquelles veus que no voldriem
sentir dins de nosaltres, va dient
que m'he gastat massa diners per ella.
És veritat, i per això em fa por
i l'odio una mica. Sóc injust
i em dol. Encara més interior,
una altra veu em diu que aquest gran tort
me'l retrec només jo. Si ella el sap,
no li costarà gens de perdonar-me.

Brecht?

PRIMAVERA

MIRA la torre com s'inclina. És l'eix
falsat de tants viratges damunt dues
rodes precipitades. I en ve un altre.
Mira'ls la cara. Com proven de creure
que torçant ara en sec, un camí obert—

Com si res, l'idiota natural
va cantant ocellut, llepotejant
apegalosa mel de sol, bufant
fullatges, escorrim d'un te esbravat.

Influència d'Andreu (i Freud) Jarnena

Grues, Nature's Lineaments

LA PLATJA

EL sol se l'ha menjat. Anava sola,
descalça com la mar, vestida com
la mar, amb brusa blanca i slacks verds,
i era rossa com l'aire, lluminosa
com el lleó de fúria total.

Se'ns l'ha menjat. Fem-nos canilla d'ira.
Tallem el vent de llauna amb la cisalla
dels udols llargs. Esgarrapem la sorra.
L'adruquegem la mar, la disfressada.

Yates, The Second Coming

Hugo: "Une de ces beautés dans le soleil déjanté..."

*Vargas Vila: "de nit es tan blanca que
cuando hay sol no se la ve..."*

MOEURS EXOTIQUES

Fred
UN rengle d'alicorns presentant armes —
Entera, els argilosos. Que se n'omplin
els carrers adjacents. Que s'arrepengin
als murs greixosos com capçals de lit.
Dickens
Que beguin líquids de paper de vidre.
Que besin drets, amb els peus en els tolls
d'aigües residuals. Que facin festa.
Neta la Via, que avui coronem
la pipèrica rosa virginal.

* SACRIFICI IDEALISTA

L'IDEAL els fa enclitics o proclitics.
però no en vol de tòpics, pel que es veu.
Ni els cal un mot audible. S'arrepengen
ells amb ells, com les canyes amb les canyes
d'un bancal d'incoades mongeteres.
Estirem els enclitics o els proclitics,
i es vincularan els altres. Buits d'altè,
s'estellaran per deixar-nos sentir
l'extàtic espetec de l'ideal.

Hugo: "Les vierges ont un chic qui les fait épouser"

LITERATURA

TAN vehement, va dir-se un calamar,
 faig el ridícul: un raig fi de tinta
 ja desvia aquests monstres, ben poc crítics.
 Perduda l'abundància del cor,
 va descobrir la voluptat formal:
 mentir-se objectivat en l'arabesc
 i fer-s'hi encara veure, subjectiu.
 De l'urc de no amagar-se gaire, en deia
 sinceritat: de la por de trobar-se
 massa exposat, sentiment de l'estil.
 Lliurat a l'esperança que els espasmes
 de l'aigua li anirien a favor,
 deia fe en el llenguatge. Va morir
 devorat: l'inefable ei va temptar.

Wyndham Lewis, One-May Song

Carnes, El vol·lusc inspirat

SOBRE LA CATARSI

De què serveix d'ésser bon pare,
 si Maragall, que ho era
 però de més a més era poeta,
 va imaginar que el vell luxuriós,
 el comte Arnau, seria redimit
 quan una noia pura, molt simbòlica-
 ment pura, cantaria la cançó
 dels fets impurs del comte. Possèida
 també, car així ho deien
 al temps de Maragall, poètica-
 ment posseïda, aquella noia, cable
 de parallamps, resorbiria el somni
 de Maragall, l'espèctec d'impuresa,
 dins la terra del seu instint, difícil-
 ment pur, des d'aleshores. Redemptora. En ella
 la carn del comte es feia verb, amb l'entenent
 que el verb, de Maragall i no del comte,
 s'havia de fer carn, la de la noia. Tot plegat
 un joc pervers. La carn més pura ja s'annua.
 Vol carn, sense l'empelt de la memòria
 d'una altra carn, senil. No vol més verb.

Marab:
 "la carn vol carn..."

A TRAVÉS DELS TEMPERAMENTS

UNS pins massa sensibles es revinclen
deixent sentir com se saben patètics
mentre compleixen aquest deure líric
d'expressió del vent, que arriba net.
Les arrels cruixen sordes, i les branques
exulten de dolor, per proclamar
que és greu que bufi l'esperit. El vent,
quan surt del bosc, va tot podrit de queixes.

FI DEL MÓN

Puc repetir la frase que s'ha endut
el teu record. No sé res més de tu. -
Aquesta insistent aigua de paraules,
sempre creixent, va ensulsiant els marges
de la vida que vaig creure real.
La terra pedregosa i fatigosa
de caminar; i els arbres que em ferien
els ulls amb una branca delicada,
tan vivament maligna, convincent
amb la prova millor, la de les llàgrimes,
sembla que no són res. Es van donant
a l'amplària grisa; jaspada
d'esperma pàl·lid, embafós. Tot cau
amb una fressa lenta i molla, i flota
sense figura, o s'enfonsa per sempre.
Tot fa sentit, només sentit, tot és
tal com ho he dit. Ja no sé res de tu. -

Fruit

Ho diré a l'inrevés. Diré la pluja frenètica d'agost, els peus d'un noi caragolats al fil del trampoli, l'agut salt de llebrer que fa l'aroma dels lilàs a l'abril, la paciència de l'aranya que escriu la seva fam, el cos amb quatre cames i dos caps en un solar gris de crepuscle, el peix llisquent com un arquet de violi, el blau i l'or de les nenes en bici, la set dramàtica del gos, el tall dels fars de camió, en la matinada pútrida del mercat, els braços fins. Diré el que em fuig. No diré res de mi.

Frost

Cocteau (1)

(2)

*(1) "Le lit d'où notre corps à deux têtes s'allonge,
sur quatre pieds finis." (Plain-Chant)*

(2) Pintura silenciosa

DESPRES, tot ve després d'aquell moment d'atroç sorpresa. El teu dolor. L'ofec i les mans turmentades, que fugien d'agafar mai més res, de consentir a les coses injustes. Tu sofríes molt prop de mi, de l'estrany ignorant.

La cessió del cor, brusc cap a tu. Després, el teu record, a cada pas retrobat i cercat. Sempre girant-me per a sorprendre't viva en mi, foc únic rera un garbuix de nit i de fullatges.

Però han passat cinc dies, i ara veig que en mi no hi ha res teu sinó una mica de sofriment. La gota de reina caiguda en terra meva, va cremant amb l'ardor malvolent que et deformava. No trenca en mi el teu dia. Quan no vull veure't encara sofrir, no sé veure't nova i feliç, ni seguir-te en un temps llargament teu. Sembla que no t'estimo. Cap endemà, després d'aquell moment.

DIUMEIGE

ELS ocells de la llum se'n van a joc
 i ens deixen a les branques un subtil
 tremolor de petites veritats.
 Cal perdre l'ànima d'arbust. Un altre
 sentiment transitori s'ha gastat.
 Ens aixequem, i amb por de no saber
 retrobar a temps qui som i què volem,
 anem tornant ben poc a poc. La tarda,
 la brasa imatge nostra, nerviosa
 però abnegada mare de la cendra,
 s'apaga, i es respira la pudor
 del tabac refredat. Hem estat sols,
 però ara ens estremem als colls d'embut
 (colzes amb colzes, passos que es fan nosa)
 per vessar dins el poble l'imprecís
 record d'uns camps trencats, alluvials
 deixes de camions, d'uns camins curts
 com un alè cansat, i uns arbres vius
 que ja se n'ha fet llenya. Ens confonem
 amb els que s'han quedat, i que ara surten
 dels balls i de les coves de penombra
 gelatinosa, i tots trepitgem besos
 que la tarda ha endurit, i ara es parteixen
 en dues valves, com un músclo, i cauen.
 Un nen que se li ha rebentat el globus
 llança un plor viperi. Tots ens mirem
 i riem satisfets. Cap de nosaltres
 no és gaire amunt en l'escala dels éssers.

Eliot,
Profane

LE GRAND SOIR

NO somniàvem cap tombant de l'any,
 ni confiàvem ja que la tardor
 final, oberta —

I és avui. No ens menen
 les ratlles de la pedra i de l'asfalt.
 Mans que es descaragolen damunt l'herba
 com la fulla que ajeu el seu rovell.
 Les mans que enc feien mal. Ara les eines
 fugen dels dits, i cauen i s'enterren
 dins l'àvida bondat del llot. Les dones
 tremolen de genolls: han portat massa
 provisions menudes, per carrers
 que mai no duien sinó a casa, i dretes
 han vetllat cuites lentes i febroses
 com malalties de la mort. Un vent
 d'enllà de tanques i parets, els torna
 freds que tenien oblidats. Recorden
 com s'estarrufa el núvol baix de cendra
 dels olivers, i vénen amb nosaltres.
 Arriba encara un tren, quan la ciutat
 no té més esma per desfer-lo a peces,
 i s'adorm com un cuc, flaccid i llarg. (1)
 Ni cal que ens el mirem. Seguim els nens.
 Mentre nosaltres érem pacients,
 ells han furgat sota el cos de la bèstia.
 Saben rieres, esvorancs, desguassos
 per on se'ns escolava el pus. Passem-hi.
 És un ofec darrer, i buidem el monstre.
 Passem-hi tots. Sortim a negra nit.
 Demà xisclarà el sol. De lluny, salvatges,
 veurem com es resseca el ventre immund. (2)

(1) Shapiro, *Western Town*.

"Tomorrow,
 Somewhere, a city will take the train apart."

(2) Benn, *Der jüdische Neger*: "John wachte, rote Heiden kanten um den Baum..."

EL SECRET

(1)

VINDRÀ el dia més llarg d'algun llarguíssim estiu. De bon matí, abans que el telèfon no ens cridi a platja o bosc, ens n'anirem. Prendrem el tren més lent, i baixarem a la tercera estació, en un poble de terra sense verds. El disc vermell d'una taverna ens donarà el senyal. Creurem. Ens assegurem, i tot el dia, mirats però sense mirar, ens prendrem la tèbia cervesa del silenci. Tornarem ben segurs: que cap record no ha nascut en nosaltres. Quan trobem el primer amic, comprendrem que aquell dia ha estat el del prodigi, que s'han dit el mot senzill i just, i tothom riu. Riurem també, i guardarem el secret. I sobretot després, quan els turments d'haver-se descobert que no es volien tal com eren i hauran tornat a ser, i s'agermanin tots en l'odi mutu, callarem. Que no sàpiga ningú que no vam dir ni sentir res. Que puguin odiar-nos també, fraternalment.

Rèplica a Jaime Loeb, Canción para ese día

(1) Ritme de Guillén:

"Esta llorando aún de los lloridos
castaños..."

50

LLIÇÓ D'HISTÒRIA

UN pont sobre el Dordonya. Som al juny del quaranta. La gran lona del cel ens l'han de fer parracs els excitats Stukas. Son cap al nord. Els esperem. Els barrils de trilita s'amunteguen: el pont ha de saltar. Ve un general i encara se'l respecta, i dóna uns ordres: s'esberlen els barrils, i la trilita, de color groc d'humilitat, s'escampa per la calçada del pont. Ens embruta sabates i neumàtics, fins que uns nois de setze anys, amb eslips i botes lites i rient molt, perquè són alemanys i van jugant a passar ponts, l'escombren: han provat de cremar-la, però el fum put massa.

M'entusiasma la imatge del general traïdor. El que em revela no ha de traïr-me. Estòlid, manifesta que es traïx amb franquesa, a plena llum. Que hi siguin els traïts. La part mecànica, la fesa dels barrils, la faran ells. Ningú no veu quan va per ell, que és seva la vida que li passa pel davant, i fuig del compromís d'afavorir-la. Després oblida, i es fa l'innocent.

Mentherlant.

*Aragón: "A Sainte-Marthe. Un général...
... l'ennemi dans l'ombre se expose.
On nous a dit ce soir que Paris s'est rendu..."*

TEMPS ENRERA

DEIXA'M fugir d'aquí, i tornar al teu temps.
Trobam-nos altre cop al lloc de sempre.
Veig el cel blanc, la negra passarella
de ferros prims, i l'herba humil en terra
de carbó, i sento el xiscle de l'exprés.
L'enorme tremolor ens passa a la vora
i ens hem de parlar a crits. Ho deixem córrer
i em fa riure que rius i que no et sento.
Et veig la brusa gris de cel, el blau
marí de la faldilla curta i ampla
i el gran foulard vermell que dus al coll.
La bandera del teu país. Ja t'ho vaig dir.
Tot és com aquell dia. Van tornant
les paraules que ens dèiem. I ara, veus,
torna aquell mal moment. Sense raó,
callem. La teva mà sofreix, i fa
com alshores: un vol vacil·lant
i l'abandó, i el joc amb el so trist
del timbre de la bicicleta. Sort
que ara, com aquell dia, uns passos ferris
se'ns tiren al damunt, i l'excessiva
cançó dels homes verds, cascats d'acer,
ens encercla, i un crit imperiós,
com l'or maligne d'una serp se'ns dreça
inesperat, i ens força a amagar el cap
a la falda profunda de la por
fins que s'allunyen. Ja ens hein oblidat
de nosaltres. Tornem a ser feliços
perquè s'allunyen. Aquest moviment
sense record, ens porta a retrobar-nos,
i som feliços de ser aquí, tots dos,

i és igual que callem. Podem besar-nos.
Som joves. No sentim cap pietat
pels silencis passats, i tenim por
dels altres, que ens distreuen de les nostres.
Baixem per l'avinguda, i a cada arbre
que ens cobreix d'ombra espessa, tenim fred.
i anem de fred en fred, sense pensar-hi.

MECÀNICA TERRESTRE

VEUS, és així que tot pot començar.
Després, el més profund, però ara traça
les figures senzilles, els acords
i els contrastos, les anades cauteloses
i les vingudes ràpides, els gestos
que no s'amaguen a ningú. Ja ho veus,
ara tan bé com qualsevol moment.
Ets a una plaça amb cases a mig fer,
com magranes badades, que deslliuren
granets de cel envidreït. Els vells
recullen més llum que ningú, a les mans
de cera que no es fon, plàcida. Els joves
surten embriagats del cine heroic
i llencen cigarrets a terra, durs
com la pedra que vol clavar un ocell.
Al cafè no del tot luxós, un home
que va pels cinquanta anys i és moll però
vehement, com un drap de barberia,
no sap si prefereix d'oferir foc
ell mateix, a la noia que ho espera,
o d'enviar-hi, humiliant-lo, el messo
sorneguer, que li espia l'avidesa.
Un aneguet femení, amb una ratlla
de mercromina al t. mell dolç on no
trobaràs cap ferida, va corrent
per nua passió, car no té pressa
i vol que ho sapiguem, i riu als vidres
de cada aparador. Ja ho veus. Un món.
Un instant d'un capvespre, has vist els cossos
i les distàncies. Ara calcula
les masses, les libracions dels cors —

OCTUBRE

ELS vidres, nets del baf de llum calenta.
S'obre l'ull clar de la tardor, i ens mira
cansat d'ésser indulgent, d'haver de dir-nos
amb molta paciència, com sempre,
que trepitgem aquests castells de sorra
d'oblit, i ens afanyem. Tampoc enguany
no ens salvarà cap malentès: a l'hora
serem al lloc on ens hem convocat.

I acudim a la cita, resignats,
mentre les fondes llanes femenines,
amb una dúctil passió d'orquídia,
s'arrissen lentes i persuasives,
es retallen i es cusen, s'insinuen
fins que han empresonat els cossos rossos,
els companys que han begut sol amb nosaltres
i encara els eixams d'ànimes abelles
se'ls dispersen i brunzen flama, llengües
de l'esperit del foc: però des d'ara
recollits, més i més cauts i lunars,
més i més blaus al fons de galeries
de mines tortes. Meditem enginys —

A MIG MATÍ

- (1) EL sol, el savi vell, va dissipant
minúsculs dubtes de foscó, deixats,
fins ara, per resoldre. Li tremolen
una mica les mans, i tremolen
els arbres i nosaltres, quan sentim
que tot minut que passa ha d'arrencar,
brusc, una bena d'ombra, i ara el just
cas de la llum serà ben recte, i ara
xisclarà el prim desfici de la flauta
d'Iblis, i ho veurem tot, i tot enllà
d'espais de claredat, impenetrables
com el cristall. Tot manifest, direm:
ho has volgut tu, t'ho has buscat tu, de nit,
quan dormies només per despertar-te
i no et volies creure que la vida
se't faria ignorada, més que el son.

*"Tu l'as voulu,
George Dandin"*

- (2) *Ward, Coming Up Oxford Street:*

*... the same warm god explores
... problems with chymists' bottles
as profound as Aristotle's..."*

LA VIDA PERDURABLE

EL vespre no diu res d'avui. Ja som
més aviat demà. Fa fred, com si
totes les coses fossin groc llimona.
Com qui va pel carrer, i porta un paquet,
i ja no té cap traça de memòria
que pugui obrir-li el record d'una vida
no aclaparada pel pes del paquet,
així les meves mans, mortes de tant
d'aguantar temps fet present abans d'hora,
no se m'aixequen per fer adéu. No hi ha
passat. Si, també faig collecció
de dies, però els tinc tots repetits.

Malina

E.A. Robinson

COMENÇAMENTS

UNA parada pobra del mercat de llibres vells. En un caixó de fútil rebuig, trobo el fascicle de revista que conté els primers versos publicats pel gran poeta. El compro, però sé que el llençaré sense llegir-lo. És brut i depriment, imprès en un estil desuet i ridícul. Quant als versos són clarament dolents. I doncs, creuré que això que m'angunia va tenir algun valor, un dia, pel poeta? Càndid, ell es recorda una alegria sencera: és la revista que aleshores tocaven a trobar prestigiosa. Si no s'hagués agraït aquests versos, hauria volgut fer tan bons els altres? O potser inversament: sense el perplex esforç que va seguir, no li caldria imaginar un goig primer, ni captar del seu passat tributs de pietat.

MALA MEMÒRIA

LA paret era de carreus enormes i emblanquinada amb calç blavosa. El llit (una gran baluerna, reparada amb llates d'una caixa de conyac), arrambat a la pedra, era un cavall de toros, que abocava les entranyes: dos matalassos de panolla, gris el de sota i vermell el de damunt, mal coberts pel llençol emmascarat de pols i de betum, car les sabates no es creu que facin nosa per l'amor de preu més baix. La noia que venia dins d'un alvèol d'aquell poble gòtic el seu cos poc format, rudimentari com la plebs, molt antiga i molt moderna, parlava amb accent xava, i era trist. Diu que es deia Victòria. Tenia una foto del seu promès, i dues només, de seves: una als catorze anys, l'altra de passaport. No en sé res més.

Rubén Berio

Però per què la memòria, on moren les coses convincentes i designades, porta aquesta desferra? Un crit d'un gall, com un suro podrit que flota en l'aigua de l'alta nit. Ve de lluny, de quinze anys.

Kavafis

PETITA GUERRA

PORTAVEN mines antitancs, inútils
i pesades com un símbol històric,
embolicades a les mantes xopes
d'olors antigues, romani i suor
de mules. I també metralladores
desmuntades dels caces alemanys
i metralletes de ferralla anglesa.
Per grups de dos o tres, molt separats
els uns dels altres, infims i tossuts
com els corcs d'una gran soca aterrada,
els maquis foradaven Pirineu.
Va ser una guerra de les més petites
que hem conegut. No em va posar al davant
sinó un cadàver. El d'una noieta
pagesa d'Aragó, que va pujar
a un camió militar, i va fer
també de símbol fàcil. Va distreure
el xòfer i el mecànic, i tots tres
es van anar a estimbar d'un pont. La noia
tenia una lesió clara, gens
interessant, però els metges que feien
l'autòpsia, li van trobar al turmell
una deformitat remarcable, d'origen
hereditari, xuclada d'arrels
molt remotes en l'arbre de la raça.
I el dolor d'un moment, amb el plaer
que el va portar, perdien importància
davant d'aquell defecte mil·lenari,
sord i establert. Res d'individual.
Va ser una guerra, encara que petita.
I encara que fantàstica, tampoc

tenia res de personal, la basca
que em va agafar, un instant del llarg examen
i amb l'ajuda del soi, que castigava
durament el cobert raconer i l'era
hirsuta d'un rostoll de creus i d'ossos
que era aquell cementiri de poblet,
quan la fetor de mort em va semblar
que era l'olor d'un sexe brut. Vol dir
només que jo era jove, com ho són
els que van a les guerres, i la carn
els fa por, i la destrossen i n'abusen.
Tot emblemàtic, immemorial.

(1)

(2)

(1) Un poema: "Corral de muertos, entre pedras topies..."

(2) Herbert Read o Kenneth Clark ("color sublimàtic")

LA MALA MISSIÓ

Hi ha un pou pavonat blau com el canó
del revòlver que vas mirar de nen.
Hi ha falgueres molt altes, i el tambor
del sol bat lluny i feble. Hi ha un ocell
estarrufat i verd i groc i bàrbar
com un tapís de ploma asteca, i crida
més llum, sempre més llum, per a colgar-la
més sota terra. I tu la cercaries
fins a l'última pols, per entre fulles
caigudes i arrels aspres però fetes
a la mesura de la mà que estreny.
Hi ha un fies de mór s negres, i les nous
són crustacis podrint-se, llefiscosos
i dolents com les llàgrimes. Hi ha troncs
que exsuden. Hi ha metall d'èlitres vius.
Dins, tot això. Però no hi entraràs.
No saps cap on tirar. Fa tant de temps
que van donar-te les direccions.
Atorollat, has perdut els camins
i no tens esma. T'asseus, i recordes
que et van parlar d'un pou, no de camins.

*"like Mexican
paintings, all the
planes"*

*"But grasshoppers
are giant there"*

(1) Vinçali

"Romance de Poïa Alda"

Frost

Frost, Director

Coleridge, Kubla Khan

62

Carnes: d'heroi en el desert ("Font dins un entre verdjant i bra")

UN PAS INSEGUIR

QUAN baixo de l'acera, un xipolleig
flàccid i un tremolor d'aigua inquieta,
per bé que un temps brevíssim, em retarda
l'instant que el peu se m'assenta a l'asfalt.
Veig que encara treballa, que no és
ben bé inerta, la fusta de la porta
per on se'n van els anys. Ara s'hi ha obert
una clivella, i m'entra un fil de llum.
Aquests peus d'home, gairebé insensibles
dins del seu cuir, han recredat uns peus
hàbils i sapients, uns peus de nen
feliços d'amarar-se en l'aigua fosca
que té per llit un canyón de pissarres
negres, on llisquen les soles de canem
xopes i llefiscosos, i els turmells
sagnen molt fi, del record de les fulles
de canya, ganivets de verdor freda
que tallen quan es baixa, tan de pressa
com quan es cau, per fugir de la plana
de terra i d'homes, el món que retruny
de migdia, i apaga la llur
del fred metall d'aurora de les canyes.

Pavese

63

PAISATGE AMB FIGURES

DOS reactors corquen el cel. S'enfilen
fins a injectar l'agulla de polsim
al cor del vast oblit solar. Arran
de terra, el món amaga que també
li fuig el seny, i gira amb lenta astúcia
imperiosa: tota vertical
se ns decanta, i llisquem cap a les vores
del viure que demà ens hi trobarem
al mig. Avui diumeuge. Els ametllers
riuen de veure's, nus encara, en l'aigua
dels rierols que fan les seves ombres
precipitades rasa avall. A punt,
tot és a punt, i res no té sencera
la seva primavera. Tot és més
persuasiu així, prim i transiúcid.
Com que ens ho creiem tot, ens sentim rics.
Feliços de gustar tots un sol gust,
ens sembla que tastem futur. Partim-nos
els dies que vindran per tots nosaltres,
com els grillor. d'una taronja. Té—

*Cel de
fides*

PER CELEBRAR UNA JOVENTUT

OR i cirera i taronja. Colors
tots d'ànima vermella. Si els explico,
si els poso en un bon ordre, i dic que d'or
ho és el cabell, parlo d'un roig de llavis
i d'un vestit taronja, faré prou,
ara que parlo d'una noia? Em sembla
que encara hauria de comprendre l'ànima
vermella d'aleshores, els colors
desordenant-se àgilment, i fugint
cadascun d'ell mateix, per a ser més
germà dels altres, i cremar a la flama
vermella, on se'm fonia el fil de plom
per on m'allargo gris, quan no em sorprèn
cap ànima, i no em toca sinó creure
que sé el que dic (i parlo d'una noia).

POSSEÏT

*Thomas
Hrod*
Sóc ben lluny d'estimar-te. Quan els cucs
faran un sopar fred amb el meu cos
trobaran un regust de tu. I ets tu
que indecentment t'has estimat per mi
fins que, a la fi saciada de tu,
ara t'excites, te me'n vas darrera
d'un altre cos, i em refuses la pau.
No sóc sinó la mà amb què tu palpeges.

MARIA

He tingut a les mans aquella bàrbara
finor d'un or escitic, els monyets
que no et cobrien del tot les orelles,
els ornaments pesats, odi del vent
que no sabia com desfer-los. Tu,
nòmada de molt lluny, cap a molt lluny.
Jo com un vent, jo insistint amb el vent.

(1) "Oh diamant del cap llanyat!"

BY NATURAL PIETY

Vicent
Andrés (1)

OSRA del sol instant, aquest fugaç
quiltedre diamant: la llum
sobre el teu cap curt de cabell? No. Lent
a construir-se, i exigent, amb dura
finalitat. Cures dels dies, nits
de confiat oblit, moltes repeses
per sendes que s'enfilen a l'aurora,
i replans xafogosos dels migdies,
i colls de fred defici en els capvespres
embullats de marrades. El teu cos
ha pujat fins aquí.

Vull que ara em duguis
avall. Vull que m'ensenyis els indrets
que tens a la memòria, i et contem
com has anat naixent. Mena'm als gorgs
on vas aprendre de nedar, a les balmes
que s'irisen de febre d'unes aigües
on tu t'has capbussat. Anem a perdre'ns
pel bosc de roures baixos de les teves
primeres pors. Seguim la carretera
per on et feies anar amb bici al poble
a comprar pa peis hostes imprevistos.
Ja som a la cruïlla on esperaves
l'autobús dels retorns a Barcelona.
Pugem-hi. Ens deixarà al bar suburbà
ple d'artificis importants: el prisma
de vidre llarg et lliurava xiclets,
la bàscula et marcava el benefici
de cada estiu. Dins de ciutat, cerquem
el barri on hi ha més coses que ara són
corpuscles d'instint teu, i són encara

63

coses que jo puc veure. Descobreix-me
l'aparador prodigiós d'ampolles
de facetes difícils, que eren somnis
severs i ahora dúctils, com auguris
de quan podries abastar la teva
closa i total natura femenina.
Aquí, prenguem-hi un got de llet. O vols
un gelat de molts pisos, o algun líquid
d'aquests de color edènic, com les cames
blaves i roges d'aquestes noiçetes
que et succeeixen? Han sortit, com tu
sorties, del portal regalimós
de llum de la innocent màgia negra.

A peu, i a poc a poc, anem pujant
cap a carrers per on ara no hi passen
sinó figures teves, les més íntimes.
Els finestrons es tanquen. Una mica
de llum que encara hi ha, la tenim tota
per nosaltres, i anem vorejant murs
sense fanals, que es baden com un mar
roig de rajoles, i fa olor de fons
de mar, de fums podrits i, súbita,
l'exhalació verda d'un pi fresc.
Dóna'm la mà. Fes veure que tens por
de tornar enrera, de passar altre cop
la porta del col·legi, i de reprendre
l'estupefacció dels jocs antics
sota aquests pins fora del temps, dessota
del temps. Serà un moment molt curt. És un
moment, i ja s'esquinça, com la seda
marada, que tapisava un sofà vell.
No pots perdre't-hi més. Dóna'm la mà
que és l'obra bona del passat, que ets tu.

Fred

Apil·lencis:
"... les naixons
de la mort de la rita fang"

64

Botjeman, Myfanwy i Còford

EXEUNT PERSONAE

Tu, filla clara del silenci, em dius
que si no sé callar, et puc dir les coses
que sempre han estat dites, i t'escoltes
com la mà que sospesa el sol d'hivern
i rep la llum global i vaga, sense
rebotar-la en figures i colors.

Tu, mare dels obliats, no em sol licites
a somniar que podràs estimar-me
i a plegar testos de mi per posar-te'ls
a la falda, i vanar-te la finor
del gerro que potser tindrem sencer
quan m'asserenis el pols que tremola.

Tu, germana indulgent, no veus en mi
coses que et facin nosa per no veure'm,
i em prens com un costum, obert i buit,
i vas per mi sense enretirar res,
amb un instint de molt abans, senzill
com ho és la sang dels homes i les dones.

Elke

Dandolaine: "Mère des amoureux, maîtresse des maîtresses..."

CAMBRA DE LA TARDOR

LA persiana, no del tot tancada, com
un esglai que es reté de caure a terra,
no ens separa de l'aire. Mira, s'obren
trenta-set horitzons rectes i prims,
però el cor els oblida. Sense enyor
se'ns va morint la llum, que era color
de mel, i ara és color d'olor de poma.
Que lent el món, que lent el món, que lenta
la pena per les hores que se'n van
de pressa. Diques, te'n recordaràs
d'aquesta cambra?

«Me l'estimo molt.
Aquelles veus d'obers — Què són?»

Paletes:
manca una casa a la mançana.

«Canter,
i avui no els sento. Criden, riuen,
i avui que callem em fa estrany».

Que lentes
les fulles roges de les veus, que incertes
quan vénen a colgar-nos. Adormides,
les fulles dels meus besos van colyant
els recers del teu cos, i mentre oblides
les fulles altes de l'estiu, els dies
oberts i sense besos, ben al fons
el cos recorda: encara
tens la pell mig del sol, mig de la lluna.

Apollinaire:
"Comme la vie est lente"
Et comme l'espérance est
violente"

VI. 2. ELS ALTRES POEMES

Entre els textos poètics no recollits a *Les dones i els dies* en l'edició de 1968 cal distingir els que són pròpiament poemes (dotze) dels que són esbossos de possibles poemes o fragments improvisats en vers. Dins el primer grup tindriem els cinc poemes de *Da nubes pueris* (1960) no recollits al 68: "Sacrifici idealista", "Sense amor", "La vida perdurable", "Començaments" i "Per celebrar una joventut" (1). El primer és una sàtira contra els poetes espiritualistes que apareixen metaforitzats com a partícules atones (les febles) en contraposició a les tòniques (les fortes) que tenen *le courage d'avalier* la realitat sense decadentismes ni fàcils estupefaccions. Trobem en aquest poema metàfores volgudament prosaiques com "incòcades mongeteres" que fan front a les tendres flors de la poesia dels lírics i el recurs ferraterià de l'epifonema amb final abrupte (en aquest cas de naturalesa sonora): "Buits d'alè, / s'estellaran per deixar-nos sentir / l'extàtic espetec de l'ideal". El segon recrea una ruptura amorosa d'una manera molt menys elaborada que no pas la que trobem al poema "Fi del món" (per exemple, no hi ha correlats objectius). Moralment aquest poema participa de la defensa ferrateriana de la independència de l'estimada i de la felicitat que pugui cercar-se pels seus propis mitjans, la qual apareix sempre combinada de l'autorecriminació per l'egoisme del seu amor ("no sé veure't / nova i feliç, ni seguir-te en un temps / llargament teu"). Formalment apareixen les formes

verbals d'incertesa molt típiques de la poesia de Ferrater ("no sé", "sembla que").

"La vida perdurable" destaca de la resta de poemes expurgats per la seva qualitat i cal lamentar que Ferrater no l'inclogués en l'edició de la seva obra poètica completa. El poema construït a partir d'un correlat quotidià (un home que porta un paquet molt pesat l'esgotament pel qual no el deixa pensar en altra cosa que no sigui la seva pesantor), presenta la mateixa reflexió moral que el poema "Punta de dia": la monotonia del viure i la manca d'interès per l'esdevenidor (Cavafis té també un poema on apareix la imatge dels dies repetits). En el poema apareix la imatge de la llimona que Ferrater emprà en altres ocasions de la seva obra, però en aquest cas amb sentit negatiu (mitjançant la metonímia de l'esgarrifança del fred i de l'acidesa de la llimona) i no amb el sentit positiu de la libido que té a "Poema inacabat" (v. 71) o a "Tres llimones". Com consta a l'apèndix VI. 1., Gabriel Ferrater escrivé al marge dels versos "Fa fred, com si / totes les coses fossin groc llimona", el nom de Matisse. L'associació no pot ésser més adient. El sensualisme dinàmic del fauvisme exclou per complet els colors imitatius i l'aspecte expressiu i lluminós del color s'imposa per pur instint i correspon a la intensitat de l'emoció de l'artista. Com deia Matisse: "No es tracta de recordar i reproduir com és un paisatge de tardor, sinó de tenir en compte la sensació que produeix la tardor i que ho expressi el color. La tria de colors no respon a una teoria científica, sinó a l'observació, al sentiment, a l'experiència de la meua sensibilitat" (2). Però no només aquest

aquest ús cromàtic de Matisse és present en aquests versos de Ferrater, sinó que Ferrater es val precisament del tan matissia color groc concretitzat molt freqüentment en forma de llimones (3).

El poema "Començaments" és construït a partir d'una situació urbano-quotidiana (hom troba en una parada un llibre de les primeres poesies d'un poeta reputat) i suposa una reflexió de pietisme -compassió- (empro el terme en el sentit que apareix a "By natural piety") envers el passat (la joventut) de què no hem d'avergonyar-nos. També en altres poemes (v.g. "Poema inacabat") presenta Ferrater la joventut com un estat molt més insuficient que no pas la maduresa. El poema "Per celebrar una joventut" ens ofereix l'altra cara de la reflexió sobre la joventut. Així, mentre que la joventut entesa en sentit general o aplicada al propi jo és concebuda a la manera goethiana com una època força nefasta, quan és l'estimada qui la corporeïtza, la joventut esdevé un tresor tan desitjat com inabastable. En aquest poema Ferrater se serveix del cromatisme de colors càlids per simbolitzar la joventut (vermells, taronges, daurats) en oposició al color gris que atorga a la seva maduresa. Formalment apareix una perífrasi verbal relativitzadora molt usual en aquesta poesia ("i no em toca sinó creure / que sé el que dic") i un altre recurs encara més freqüents com és el del parentesi, la funció del qual, en aquest cas, és concretitzadora-emfàtica.

Dins el primer grup cal incloure també els poemes "Cadaqués" i "Any" que no van poder formar part de cap de les publicacions de la seva poesia per raons estratègiques personal-

afectives (4). En el primer poema l'autor empra el nom de la població (en què se situa també "Poema inacabat") com a correlat objectiu de l'estimada i en ell apareixen el recurs típicament ferraterià del datiu ètic (i benefactiu): "També em riuràs, carona clara", "com si te m'haguessis fet vella" -temor a l'envelliment de l'ésser estimat que reproduceix també "Poema inacabat" vs. 268 i ss.). I la mateixa metàfora que surt a "El ponent excessiu" (un alcohol de lluna inquieta). El poema "Any" (5) és també com "Cadaqués" un poema d'exultació amorosa -ara qualitativament em sembla molt més inferior- en què oposa la seva privada felicitat a les aspiracions collectives dels militants polítics dins la reflexió moral recurrent en tota la seva poesia.

Pertany també a aquest primer grup el poema "Midsommarnatt" (6) ubicat, com esmenta el seu títol, en la nit del solstici estiuenc (el mateix moment en què es troben situats "Solstici" i "El secret"). A partir del ritus de la nit de Sant Joan el poeta oposa el temps passat al present, tot i defensant com sempre aquest darrer. En el poema apareix el recurs usual en aquesta poesia de la materialització i quotidianització d'una abstracció (en aquest cas, el temps són les coses que es cremen a les fogueres: cadires, mànecs de portes, capçals de llits, llibres...). L'element de la murtra que apareix com a vocatiu en el poema s'explica simplement com a joc paronomàsic amb el nom de l'estimada. El vers que apareix en suec ("Ljusa blaa natt" 'clara nit blava') així com el títol del poema (Midsommarnatt, literalment 'nit de mig estiu') provenen de l'obra de Söderberg traduïda per Ferrater, *Doktor Glas* (7). Com es

diu a la novel·la, el doctor Glas és un ésser que no està dotat per a la felicitat i que ho percep tot amb una despietada i angoixosa lucidesa. En el capítol del dia 23 de juny, Glas escriu el seu plany per la manca d'instint sexual -que tan fort i poderós s'aferra en gairebé tots els éssers- i de vida sensual que li ha acompanyat tota la vida. Només una vegada, una nit de sant Joan com aquesta, aquest impuls eròtic i vital va fregar la realitat. Les relacions que vingueren més tard, en la maduresa, mai no ennuvolaren els besos d'aquells adolescents, perquè en la vida de Glas només aquella màgica nit de Sant Joan va reunir dos cossos en un mateix desig. Anys després, ja només conegué el desacord amorós: el desig no corresponia i la indiferència per dones que el desitjaven. L'amor reclama la màxima audàcia per atènyer-lo; però ni el Glas adolescent ni el Glas adult gosaren mai saltar la foguera assetjats per la pregunta d'aquella canço:

Arde una hoguera de fuego,
 las llamas son mi guinaldas,
 ¿Tengo que entrar en la hoguera,
 a bailar con mi zagala?

El poema de Ferrater pren el personatge del doctor Glas com a antimodel. Cal oblidar la murtra del símbol, les murtres del record i saltar la foguera i ballar amb la murtra que viu. El pes del record pot ofegar la murtra d'enguany i deixar al jo poètic arraulit en la dolorosa recança com el doctor Glas: "Noche de San Juan, clara noche azul, tú que fuiste tan ligera y aireada y ebria, ¿por qué pesas ahora como una angustia en mi pecho?".

Cal incloure també el poema que clou *Menja't una cama* (1962), "Sinite parvulos venire" (8), que desapareix en l'edició de 1968. El títol és una referència netament bíblica (Lc. 18, 15-17; Mt. 19, 13-15; Mc. 10, 13-16) que dins aquest poema cal entendre-la com una frase que parla a favor d'una literatura que deixi penetrar la quotidiana realitat del món (alhora, no és descartable una irònica al·lusió a la pederastia del poeta parodiat que, de fet, pot actuar simplement a nivell d'insult). El poema és un atac a la manera catuliana contra un altre poeta anomenat ficticiament Olibrius (9), la poesia del qual, en lloc d'acarar-se amb la realitat del món i personalitzar-la, se situa en els tòpics més rovellats del lirisme ("Tu vas fent versos / tot gatzara d'ocells i nuvolets que es disfressen / de roses innocents de la pluja"). Formalment observem el recurs de l'encavalcament en funció emfàtica entre els versos 6-7 i 7-8.

"Non tu corpus eras" (10) va aparèixer dins un recull de poemes anomenat *Hiberno ex aequore* que l'any 1960 Ferrater va publicar (i traduir al castellà) en la revista *Los Papeles de San Arzadans*. En aquest recull s'inclouen els poemes "Tres llimones", "Hora baixa", "Però non mi destar", "Si puc", "No una casa" i el que acabem de citar, "Non tu corpus eras". Tots aquests poemes, a excepció del darrer, formaran part del llibre *Menja't una cama* que l'autor publicarà dos anys més tard, la qual cosa demostra que la redacció de *Les dones i els dies* es va realitzar en un període de temps molt més breu que no pas el que indica el recorregut entre la primera i la darrera data de publicació (1960-1966); les diferències

que s'observen entre aquesta publicació i la del 62 són de poca importància: a) el títol del poema "Hora baixa" apareix com un sol mot en aquest recull de 1960; b) el vers 22 d'"Hora baixa" i el vers 19 de "Però non mi destar" inicien estrofa al 1960; i c) l'ordre dels poemes varia en l'edició del 62, però roman el lligam entre els poemes, puix que apareixen un al costat de l'altre sense intercalacions d'altres poemes. Tal com indica el títol del recull, aquests poemes tenen en comú el clímax hivernal, entès de ben distintes maneres. Així, mentre que en el segon poema el temps hivernal (que pot inferir-se a partir del verb tremolar del vers 24) funciona com a correlat objectiu del desampar amorós, en el cinquè l'hivern és simplement una metàfora cromàtica per referir-se als llençols que acaronen els amants (i que la relació amorosa passés a l'hivern no deixa de ser un tret no inferible directament del poema i, encara, secundari si no planteja l'oposició entre involució de la natura vs. puixança humano-amorosa). El primer i el quart poema reflexionen sobre el fet poètic i en ells la fredor literària - explícita només en el primer - pot ésser entesa en dos sentits: a) es tracta d'escriure en fred i no en calent; b) la recreació literària com a desvirtualització de l'experiència viscuda (11). I el tercer poema formula a través d'una contextualització erma i freda l'experiència de la solitud.

En el poema "Non tu corpus eras" es torna a constar la inclinació de Ferrater a intitular en altres llengües (i el mateix ocorre amb el títol del recull). Ambdós títols provenen de l'*Epistolarum* d'Horaci (12). Com assenyala J. Cornudella (13), la

presència d'Horaci en la poesia de Ferrater és molt important. Fixem-nos que, a més a més d'aquests títols, el de "Tempestiva viro" també prové d'Horaci (14) i també els dos primers versos del poema "S-Bahn" (15). El poema "Non tu corpus eras" formula la (freda) cruesa físico-anímica d'una relació fraternal i el desig que el temps li atorgui la seva benvolença (el "pietisme" ferraterià envers el passat). El primer correïat objectiu que apareix l'autor el rependrà al poema "L'oncle" (una esquerda ominosa a la paret) en què també es recrea sense concessions les relacions dins els àmbits familiars.

El poema en anglès "On mating" (16) presenta un procés deductiu de coneixement del món: en primer lloc hom coneix un axioma general; en segon lloc el comprova en la realitat; i, en tercer lloc, a partir de l'experiència empírica ratifica la veritat de l'axioma o la rebutja. L'axioma a delucidar és en aquest cas "El viure és dolç" i la conclusió del procés és que es tracta d'un axioma fals. Ara: aquest procés de raïocini i la seva conclusió són contradits per l'instint vital; paradoxa que cal relacionar amb el topos del carpe diem i la qual pren la forma en aquest poema de la còpula en què sofriment (aparent) i plaer van íntimament lligats. També formalment hi ha un paral·lelisme entre el ritme iterat de la relació sexual i la triple reiteració de "és / no és dolç el viure" ("the sweetness / of life"; "the sweetness of life"; "that life has no sweetness"). Podem constatar també la presència delectiva del "by now" frequentíssima en la poesia de Ferrater.

"Prop dels dinou" (17) és el darrer poema que Ferrater va publicar en vida (abril de 1970) i el que tanca aquesta sèrie de

dotze poemes esparsos. Tot i prenent com a pretext l'al·legoria filosòfica de la cova de Plató que el poeta capgira donant-li una lectura totalment diferent (el món de les Idees no ens interessa, sinó que són els homes i les dones dins la cova el nostre món i el nostre desig), Gabriel Ferrater participa a la seva jove interlocutora la seva reflexió sobre la vida i sobre el pas del temps, que no és sinó un resum del pensament poètic que havia presentat a *Les dones i els dies*: el compromís amb la pròpia vida formulat amb un dels verbs modals que li són més cars ("t'has de gosar estimar"); la maduresa entesa com un estat d'incerteses amenaçat per la por ("i el dia que tremolis"); i la relació contradictòria entre la importància de la memòria i el rebuig als records que enterboien el present, però que, tanmateix, són els que ens han construït. Formalment apareixen també parèntesis que matisen el discurs, correlats materialitzadors d'ens abstractes (la memòria que pot sagnar d'empelts curen; el nus del món), la presència constant de la interlocutora amb el decalage d'edat i d'experiència subsegüent, i el resum moral a l'epifonema.

Dins el segon grup de textos en vers que, repeteixo, no han d'ésser considerats com a poemes perquè són simplement esbossos de caràcter privat, s'inclourien, per exemple, dues tankas (18) que Ferrater escrigué l'any 1947 en una classe de literatura a què assistia per al seu examen d'Estat; part d'un poema improvisat que Ferrater escrigué en un bar de Sant Cugat per a la mestressa en què s'observa la centralitat d'un correlat objectiu (uns llençols) com a encabidor del (desig del) passat i la necessitat de la fe en el

nostre passat i en la realitat (19); dedicatòries dels seus llibres a amics i coneguts en algunes de les quals ratifica l'ineluctable compromís que hom té amb la pròpia vida per sobre dels interessos col·lectius (20); fragments en vers dins de cartes privades (21) o notes escrites en vers amb un objectiu immediat i efímer (22). Així mateix, tampoc pot considerar-se com a poema autònom el que apareix en un recull de poemes publicat per Ferrater (23) ja que es tracta d'una primera versió més ampliada (però igualment mediocre) del poema "Dues amigues".